Масса а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дена ● ЕРА, 30 АВГУСТ, 1979 ШУ ● № 164 (5079). ● Мах 2 кепиг.

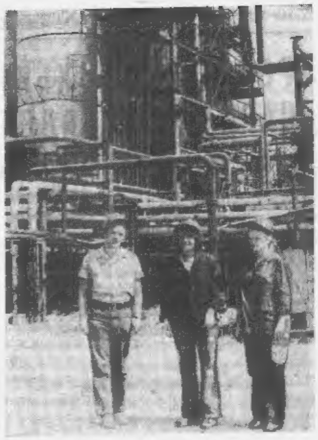

«Хlара билха дейна — дикала Знак» яхача девизагІа шерра социалистически яхь йоаржаьйи В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чанхдоахача завода цхьоалагІча цеха установкай технологаша. Яхье баьннараша шоай ерригача торонехи кхоачамехи бизза пайда ийбарах кердача къахьегама толамашка кхувл цар цеха коллектив. Мехкдаьтта продукци арахецара ворхІ бетта план хинал массехк ди хьалха кхоачаш а яь, планагІа лаьрхІачул совгІа цхьа миллион совгІча сома маьха тайп-тайпара продукци. Къахьегама овсарле лакхьяра задани цеха технологаша бархІ процент тІехкхоачашъяьй. Из лакхьяра чотах кийчъяьй цар планал совгІа ара мел хийца мехкдаьтта продукци.

Шоаш даьха толамаш тІа-тІа тоадеш къахьегаш хьабоагІа цеха болхлой укх август бетта а. Цудухьа хІинцалехьа кхоачашъяьй цар товарни продукци арахецара бархІ бетта план а.

Цехерча установкашта юкъе лаьржача социалистически яхье хаддаза хьалха латташ хиларца белгалъяьннеи ланхе белгалдаьхача толамашта юкъе диэза даьхь лапарцеи белгалбаьнна ба № 1 йолча АВТ яхь установка технологаш. Хьалхарча ах шера яьча итогех ЕррисоюзнИ социалистически яхье хьалхара моттиг а йоаккхаш 1500 сом преми еннай цу установка коллективана. Массаза а технологически режим найса а лелаеш хьинаре къахьегаш ба укхаза йоккхагІйола оператор, коммунист, установка комсорг Гупалова Татьяна Андреевна, оператор, комсомолка Чухарева Татьяна Борисовна, кхыбараш.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) № 1 йолча АВТ яхача установка начальник Г. Штейнгарт, йоккхагІйола оператор Т. Гупалова, оператор Т. Чухарева.

И. ПЛИЕВА сурт.

МАСТЕР— КУЛГАЛХО

Моллагlча коллективе дІа мел доладеш дола дика гІулакх, социалистически яхье керда инициативаш, формаш, методаш эггара хьалха хьалхоадараш, уж шерагІа йоаржайра болхлой оарцагІбоахараш мастераш ба. Масала, «Красный молот» заводе комплексни хозрасчетни бригадаш вІашагІйоккха лаьрхІар. Эггара хьалха из бехктоккхаме гІулакх тІадилляр нефтеаппаратурни цехерча коммуниста, СССР Лакхехьарча Совета депутата Н. К. Рыженкова. Цхьа бахьан доацаш дацар из. Шин балха тІа йоккха опыт йолаш тІехдина балхах кхетаии ва бригадана керте эттар. Шийна тІадилла гІулакх массаза цІена чакхдоаккхаш хиларца шийх тешам болийтан из шерра дІадоаржаде ховш хиларца белгалваьнней вар Н. К. Рыженков. Иштта хилар комплексни бригадана из керте эттача а. Кердачох хьабоалаш бола пайда шерра дІабоаззайтар бригада кулгалхочо цехерча, иштта заводерча дукхачь болхлошта.

«Идеологически, политико - кхетама болх дІахо товбара» болча КПСС ЦК сацам тІа белгаля ма даккхара, шийна тІадиллача гІулакха тІалатта бехктокхам боккха хилар Н. К. Рыженков ховш хилар дар керттерлар. Къахьегамея производственни дисциплина ца телхайтара йола совет вІашагІъеллар шийй коллективе бригада кулгалхочо. ХІара къонача болхлочоа е балхах дика кхеташ бойцараштa тІатІоагІбир хьехамчаш. Дукхьала къонабараш балхах кхетабарал совгІа, общественни моттигашка, юкъарча балха тІа, социалистически яхье хьоких телаш уж хулийтилга тІадожадир цо бригадерча хьехамчашта.

Производства эффективности балха дикаля лакхьяра тІагІертта къовсам лоаттабаьча цул коллектива заводерча бригадашта юкъе эггара хьалхарчарца кхоачашйир пятилетка хьалхарча диъ шера задани. Духхьал «Красный молот» заводе даьржа ца Іеш, вай республикерча машинашъета дукхача предприятешка шерра дІадаьржад цо дІадоладаь из дика гІулакх.

В. И. Ленин вaь 110 шу дузача денга яхе шера кхоачашъяра йола социалистически яхь шерра аьржай республика хьалкъи боахама деррига доакъошка. Укхаза а яхье керд- керда формаш балха юкъехкуилаш, цу дезача цІей сийна тІайийца деккараш толамца кхоачашш тІехкхоачашш дара болхлой оарцагІбоахараш, царех хІаранегара доагІаш дар хьадехаш бараш ба сменай, участкий мастераш, бригадай кулгалхой. Уж санна бераш бІаьш ба республике. Царех ва комсомольско-кагирхой комплексни гІишлонхой бригада кулгалхо, Социалистически Къахьегама Турпал Ш. Хадиков, бригадин подрядагІа къахьегача монтажникий бригада кулгалхо А.-Г. Цечоев, Старогрозненски УБР буруа деттача бригада мастер Г. А. Шулишин, В. И. Ленина цІерагІча мехкдаьтта чанхдоахача заводера Социалистически Къахьегама Турпал воккхагІвола оператор Н. Ведерников, Малгобекски бурув тохара балхий управленерча бурув деттача бригадашта керте латта мастераш І. Галаев, М. Хадзиев, кхы дукхабараш а. Уж керте латтача коллективех дукхагІъяраш хІанзале пятилетка кхоачашъяь я, вожаш кхоачашъе гарга я.

Цар дукха болх бу къахьегами социалистически яхьи кхетамца вІаштІехьъяккхара, дикагІйола опыт, толашагІйола балха методаш шерагІа йоаржара, керда техника, технологи производствана юкъехкулара, производства эффективности балха дикали лакхлургІйола керда наькъаш лехара, коллективера кхетама болх тоабара, болхлошта юкъе шоай сий тІа-тІа айдара. Цу гІулакхаша, уж санна долча яхьчар кердача къахьегами толамашка яхувл цар коллективаш.

Царна карагІдувла дика гІулакхаш, деташ гІоздоаха производствени хьокхамаш массаена а шерра дІадовзита деккарийла ба предприятей кулгалхой, общественни организацеш. Ма могга шоашкара эпаш дола новкъостал де деза цар хьинари низи ца кхобеш шоаш керте латта коллективаш кердача коталонашка кхувлора къахьегача говзанчашта.

ХІара производствени участке мастер керттера фигура я. Из дика кхетаде деза шийх тешам а беина коллективана керте оттаваьча хІоране. Шийй коллектива болх тІа-тІа тоабара, пачхаьлкхен плани тІайица деккараши толамца кхоачашдара тІалатта бехктокхам дика кхетабеш, цу даькъера организаторски политически болх хаддаза чІоагІбеш хила веза из.

ЦІенкаштта къовсам лоаттабе беза хІара мастера, бригадира къахьегамая производственни дисциплина телхаераща, брак ераща. Смена нормаш кхоачаш ца ераштa, къонабараштa тІатІоагІбе беза йоккха опыт йола бодхлой. Производствени хьокхамаш тоадара йоакхо ертйола хьехамчий советаш вІашагІъехка еза.

ДикагІйола опыт, пачхаьлкхей плани тІайийца деккараши мишта кхоачашлу каст-каста дуаца деза производственни совещанешка, бригадай, сменай, участкий болхлой собранешка. Яхье баьннача болхлоша доахача къахьегама толамий хан-хьинахьа иговаш а еш, массаена уж дІайовзийта деккарийла ба мастераш, бригадираш. Творчески къахьегача, кердадараш юкъедоаладечa шоаш хьокхам а телаш, балхлой оарцагІбахар цар сийлен деккар да.

КАСТТА ХЬАЙОАХАРГЬЯ СВЕКЛАШ

Урус - Мартановски районерча боахамаша хІара шера дукха кхею шекара свеклаш. Нагахьа санна 1977 шера цхьайолча совхозаш пачхаьлкхенна плановн заданеш кхоачашъе аттув боацаш хиннале, 1978 шера масса долча боахамашка шекара свеклаш дика а хиина шоаш денна дош толамца кхоачашдир.

Укх шера 2000 гектара тІа кхею из культура. Шекара свеклаш бокъонца лелае ховш бола говзанчаш кхийнаб районе. Итташ йолча звеной коллективаш лоархІайир соахка шоаш тІайийцача социалистически декхарех. Диноде цар дІаяхьийтар планал совгІа дукха-дукхагІа тІехаинал йола свеклаш.

Укх шера шиъ хашизахьа шекара свеклашта овсар даь, уж кийлхъяь баьннаб Мичурин цІерагІча, «Труд», «Гойтинский», «Гехинский» совхозашнара тектарийкаш.

Цу балха бІаьстан юххье тІехьайийса яр «Горец» яха совхоз. Боахаме дикки кхаш латтар оасаро дикъа, нийлхдаиза. Бакъди, соахка районе мерза овлаш эггара дукхагІа чуйицача совхозех цаІ я «Горец». Районерча боахамаша 1978 шера планагІа 415 эзар тонн йохка езача 416 эзар тонн гарта сехар. Царех «Горец» совхоза кхаш леладераша 14 эзар тонн сехар. Цу боахама кхашнара хІара гектара тІара 255 центнер чуйицар. Укх шера а совхоза кхаь отделене свеклаш лелаеш 15—16 звено я. 12 эзар тонн мерза овлаш дохкерда аьнна дош деннад совхоза коллектив. Дукха къахьега делаш гІулакх да из. Уккхаза из дикa кхета а ду. ХІана тІабийрэза къахьегаш ба совхозера свеклаш лелаераш.

Районерча боахамий кхашка хьалххебаь хьувкъам чуэца шийй ханнахьа кийтдала деза. Соахка из кийчо яь ца хилар бахьан долаш дукха халонаш лайра наха. Масала, «Труд» яхача совхозе соахка цу культура дІалаьцар 270 гектар. Свеклаш дика хилар цар. Сихбенна уж чуэца гІерташ бар совхозера болхлой а. Боах юхатехар хьаьлха свеклаш дІакхахьа машинаш ца таар бахьан долаш. ТІехьъаро, Іа гаргагІертача хана, кхашка йиса свеклаш дІакхьа массайтта автомашин ера. Бакъда, свеклаш машинашта тІайотта техника вІаштІехьъяьнкха яцар совхозе. Цу хана свеклаш тІайоттара механизатора Ахмадове цхьа тишача трактора тІехь ль подъемник яр совхозе. Хаоттам телхар. ДогІа и доа а вІашагІ а увп йоачам эттар. Бийса юкъе яхалца свеклаш машинашта йоаттар цу хьинерчa саго. Ахмадов Іаййдина баркал яха балацар гектарнийкаш совхоза кулгалхой. ХІаьта а болх лергтІа вІаштІехь а баьккха шекара свекла шийй ханнахьа чуераза ца хиларах хІара гектара тІара чуйийца хьувкъам 1—1,5 центнер кІезигагІа хилар хила мегаш хинначул. Из тайпа кхоачамбоацар нийслургдоацаш болх вІаштІехьбаьккха чанхбаккха хьажа беза укх шера.

С. МАДАГОВ.

ЦХЬАН БРИГАДО ШЕРА 5000 МЕТР БУРУВ ТОХАРА ТІЕХЬА

ЛЕНИНА ОРДЕН ЯЕЛАЕЧА «ГРОЗНЕФТЬ» ПРОИЗВОДСТВЕННИ ОБЪЕДИНЕНЕ БЕРРИГАЧА БУРУВ ДЕТТАРАШКА НОВ. Г. А. ШУЛИКИНА КУЛГАЛДЕЧА КОММУНИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА СИЙЛЕН ЦІИ ЯЕЛАЕЧА БУРОВОЙ БРИГАДА КОЛЛЕКТИВО ДАЬ

КХАЙКАРАЛ

Веза деттагІий! В. И. Ленина орден яелаеча объединене дукха хаараш болча бурувдеттарий коллективо политически хьинар чІоагІа айденна бІубенна къахьег КПСС XXV съезде мехкарча бурувдеттарашта хьалхашка оттадаь моарІйамо декхараш кхоачашдара.

ЧІоагІа дега тоам а хулаш рапорт ду «ТІехьабусараш боацаш бо болх» яхача девизагІа яхье мынача тха бригада бурув тохара яхе шера задани 1979 шера 31 январе кхоачашъярах. Ер пятилетка йолаелча денз оаге эксплуатаце дІаеннай кІоарга, йоккха дебит йола шин скважина, хІаьта уж хьаьльоча дІайоаккхийта хе ерриге дІаладерхІача ловцІар 538 дин бийсон, кхоть аьчи средствани 1300 эзар сом хилар.

Иит бетта бригада болх беш хилар серийно арахецаш йолча «Уралмаш-4Э» яхача бурувой установкаца. «Северная-Минеральная» яхача моттиге № 17 йола скважина йоанначa тоаван доле бурув 5025 метрга кхоачаш кІоаргдейтар. Нохч-ГІалгІайчен тхьалоаша уж санна скважинаш йоаллача нормагІа дІаякхийта езза хе 2—2,5 шу да. Бурув тохача пайда а эцаш дІаяхийта ха 92,4 процентага кхаьчар, бетта лаьрхІача цхьан станокаца бурув тохара сухал 520 метр хилар. ПланагІа цхьа метр бурув тохарга дІабахийта беза мах 412 сом долча, дІабахийтар 251 сом мара кийлзар. цул чотех кхойнр 811 эзар сома маьха пачхаьлкхен средстваш.

Кхы чІоагІагІа тха творчески хьинар айдир вай. Л. И. Брежнева тюменски бурувдеттарашка дахьийтача моаршала письмос. Скважинаш хьаьъеш мел болча болхлошта йокха технико-экономически хьокхамаш декхарах бурув тохара балхаш ма могга сихдарах йола программа а цу документа тІара рекомендацешни указанеш.

Цу моаршала письмона жоп а луш, тхоай тороналш кхоачамаш манегІаш да а хьема, 23 сагах латтача, царех вай коммунисти ворхІ комсомолеци волаш йолча тха бригадо керда декхараш тІайийцад:

шера тохаш дола бурув 5200 метрга кхачийта;

1979—1980 шерашка оаг шера планал совгІа 3000 метр бурув тоха;

планагІа лаьрхІачул къахьегама овсарле итт процент лакхье;

бурув тохарга дІабода мах 12 процент лохбе.

Оаха дика кхетадеш да тха бригада а кхы цхьайолчар а мел дина къахьегам дале а, уж санна ераш хІанз кІезига я. «Грознефть» объединени ерриге хьийцаьча бурув тохара балхий эффективности дикаил чІоагІа аие цар вІаштІехьдаргдоацилга, нагахьа санна вонх бригадий хьокхамаш хьалхалеттачарел наькха санна лехагІа хуле.

Республикера ерригa бурувдеттараш оаха тІахьех шера тохаш доле бурув 5000 метрал чухьнаьха ца хийтара бурув деттача бригадаша социалистически яь йоаржара, яха километрал тІех кІоарга бурув а тохаш йоаккхача скважинера деррига балхаш цхьан шерех вх шерех чакхдакхара. Ма хетта кийчо а яь 12 календарни бетта 5000 метр бурув тохаргдолаш болх вІаштІехьбаьккхар хІара бурув деттача бригада низ кхоачаргбола гІулакх да.

Из декхар кхоачашдар диэза тийшa да вайх хІаране цІена, инициатива йолаш, накха дикал йолаш къахьегарах, вайх хІаране къахьегамаш технологически дисциплина дикагІа хилийтарах, дикагІйола опыт шерра йоаржаярах, Іилманеи техникаеи карагІдаьннача кердадарех пайда ийбарех.

«Планировани товараш боахама механизмо производства эффективности балха дикали лакхаро ю воздейстеи чІоагІъярах» болча КПСС ЦК-ни СССР Министрий Советаи сацам Іомабаьча оаха лерхІ къахьегам вІаштІехьбаьккхарах стимулированеш бригадин форма дІахо дегІаехдулар, цул къахьегама овсарле лакхьар, бурув тохара сухал лакх а еш, цун технологи товяр, ма могга доагар, электроэнерги, материалаш, реагенташ кхояр, вахьа бола балха за кІезигъяр лерде а лушцаш дІахо а тхоай балха технико-экономически хьокхамаш тоаде.

Мехкдаьтта скважинаш хьаьъечарa болх боагІа бераматІа дІабахар аиха бурувдеттараш шолаш тийша Іац, цу чоалтанеча балха тІа дакъа лоацача кхыча коллективаш а тийша да: транспортникех, геофизикех, тампонажникех, трубни базайн производственни гІулакхаш деча базайн болхлоех, вышкомонтажникех, технологех, механикех, кхычарех.

Оаха тІахьех смешиной коллектива «Татнефть» мехкдаьттахой масела «Мехкдаьтта скважинаш — мехкдаьтта дала йолалийта» яхача девизагІа смешии коллективаш шерра социалистически яхь йоаржара, скважинаш хьаьъечара балхаш хаддаза дергдола гІулакх вІаштІехьдаккхара.

Веза новкъостий! Мехкдаьттахой хІара коллектива хьинаре къахьегарца вІаштІехьдерга 1979 шерен иттлагІча пятилеткан планаши социалистически декхараши кхоачашдерга Іалашде а цуни цхьана КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеча довгІаш дола дакъа лаца а.

УКХ ШЕРА 24 АВГУСТЕ БУРОВОЙ БРИГАДА КОЛЛЕКТИВА СОБРАНЕ ДИЙЦА А ДИЙЦА ТІАЙИЙЦАД КХАЙКАРАЛ.

* * *

Укх денашка кийнача парте областной комитета бюрос къобалдир бурув деттача балхий Старогрозненски управлене Г. А. Шуликин керте латтача бригада даь кхайкарал, из массанаьна шерра хьалхоацийтем цхьан бригадо шера 5000 метр бурув тохара тІехь яхь йоаржаелтен могадир.

Цу хьакъехьа йола материалаш тІайоагІача номер тІа чепатохаргья.

СВЕРДЛОВСКИ ОБЛАСТНОИ ОПЕРЕТТА ТЕАТРА КОЛЛЕКТИВНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Республике гастролеш йолча хана балача каха культурни гІулакх дечен эстетически кхетам лучен боккхи болх барах **Свердловски областной оперетта театра коллективана** лойла Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлена грамота.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,

1979 шу 28 август.

ДОТТАГІИЙ БОЛЧА ХЬОАШАЛГІА

Дукхача хана денз шоайла доттагІал леладеш ба Нохч - ГІалгІайчени Херсонщинаи къахьегамхой. Уж шоайла хьоашалгІа дІа-юха кхаб, балха опыт дІа-юха йовзийтай.

Укх деношка херсонцаш безаме тІайийцар грознецаша. Делегацена юкъе ба ВЛКСМ Херсонски обкома секретарь Л. Пономаренко, ВЛКСМ Каховски горкома хьалхара секретарь Н. Дурницкий, г. Херсонерча кемаш деча завода болхло А. Маков. Шоаш хьакхаьчача дийнахьа Ленина памятника юхе зизаш дехкар хьаьшаша.

Делегаце члениш хургба Шелковской, Грозненски, Советски районашка, Нохч-ГІалгІайчен хозача моттигашка хьожаргба.

КИНО 60 ШУ ДИЗАРА ХЕТАЯЬ

27 августе Грозне «Космос» яхача кинотеатре хилар республика киносетеи кинопрокатеи болхлоша города общественностаца цхьана яь торжественни собрани.

«Советски кино 60 шу дизарах» доклад йир кинофикаце управлене начальника Г. М. Дегтярева.

Киносетеи кинопрокатеи дикагІболча болхлой группана совгІаташ делар.

ДОАКЪАР ІАЛАЩДАРА МЕСЯЧНИК

ХА ЦА ЙОАЕШ

Кхашка болх бе йиш йолаш ена ха дехьа йоа ца еш ГІуйрийна сатессача дена боад къовлабоалаца кхашка къахьегаш ба Шалински районa Куйбышева цІерагІча совхоза доакъар Іалашдеш йолча бригада болхлой.

ХІанз тІатеІІа силос кийчъеш ба уж. Из тайпа доакъар укх шера 2500 тонн Іалашде делаш да планагІа.

Балха йоккха опыт йола механизатораш ба хьажкІаш хьокхаш боахка механизатораш. Сменни норма тІехкхоачаш ца еш ди дІадахийтаи карех хІазане. ХІанзале 100 тонн совгІа хьажкІий гІадамаш хьеихад цар.

Иштта овсаро болх беш ба кхай тІара хьатта чуийца хьажкІай гІадам дІакхухьаш бола шоферашi тракториcташ.

Хьатlадгни моша доакъарах силос кийчъеш ба Эсуев Салавдин, Кадыхаджиев Іалтан. Цар беча балхах тийша хургья кийчъеча силоса дикал. Из кхета а деш силос кийчъяра технологе бокъонаш дерригача доакъошка дика кхоачашъяра бергига шоай теркам тІабахийта къахьегаш хьа а боагІа. Цудухьа цар беча балха гетгара раьза ва доакъар Іалашдеча бригада бригадир Бахвлаев Салман.

М. ЭЛЬВНДИЕВ.

ДУКХАГІА КИЙЧДЕ ГІЕРТ

Хьайбаш Іакгара дахарма хулла дукхагІа доакъар Іалашдар духьа республике кхайкадаьча месячнике хьинаре дакъа лоацаш хьабоагІа укх деношка Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоза къахьегамхой. ХІанз бергига шоай теркам силос кийчъяра тІабахийта болх бу цар. ХІьата из тайпа доакъар 10 эзар тонн Іалашде дезаш да укх шера планагІа. Хьалхайна латта декхар кхоачашдар духьа мел йола торонаш орцагІъяьха къахьегаш ба хІанз из кийчъеш боахкараш. Силоса хьажкІаш хьокхаш 6 комбайн я. Доакъара дІайийна 600 гектара тІа я из культура.

ХІанзале 200 гектар совгІа моттиг дІаловцача кхай тІара хьажкІаш хьекха баьнниб механизатораш. Дета боккха тоам беш ба хьувкъам а. ХІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 200 центнер моша доакъар чуэц, план 150 йолаш. Цу гІулакхо укх шера кІезигагІа яле 11 эзар тонн силос Іалашъе шоашта карагІдалийтаргхиларах шеко яц совхоза кулгалхой. ХІаьта хІанзале 4100 тонн совгІа силос кийчъяьй боахаме.

ХьажкІаш хьокхаш геттара дика къахьег яхье хьалха волча комсомольца Элембаев Вахас. Норма 3,7 йолаш юкъера лаьрхІача 4—4,2 гектара тІара хьажкІаш хьокх цо хІара дийнахьа. Цул дукха тІехьа ца бусаш болх бу комбайнераша: Элембаев Бауде, Курманов Хамас, Мусаев Хьасапа, кхычар.

Кхай тІара силос йоллача моттиге хьекха хьажкІаш дІакхухьаш 11 машини тІехьайийза лафеташ йолаш 4 трактори я.

Шофераашта юкъе лаьржача яхье хьалха Дашаев Шарпуддин ва. Юкъера лаьрхІача 150—160 процент кхоачадъю цо шийй балха нормаш хІара дийнахьа. Яхье хьалхара моттигаш яьхараштa лу карара нара тела цІе вымпелаш Элембаев Вахийгеи Дашаев Шарпуддигеи я хІанз. Цул совгІа массехказза ахчан премеш а еннай царна дика болх барах.

Кийчъю силос дика хилийтара къаьстта йоакхо ю боахаме. ХьатІадахьа аьта моша гІадам кІоагашка чутоІадеш болх бу механизаторо Муцаев Вахас. ЯлхлагІа шу да хІанз Ваха силос кийчъеш вола. Цу юкъа дикка опыт Іоаьй цо из тайпа доакъар Іалашдара. Цудухьа силос кийчъяра гІулакх цунна тІадиллад.

Силос кийчъяра болх ипатовций методах комплекс вІашагІ а елла чанхбоанн. Цунна кулгалдеш ва совхоза керттера инженер Исмаилов Изван.

Х. МАГОМЕТОВ.

ДИКАЧА НАХАХ

Хий диллара говзанча

Тха районера «Терек» совхоз ца лаьрхІача, республике эггара дукхагІа дуга «Гудермесский» совхозе кхедy. Дукхьала укх шера дІадийнад из тха боахаме 1700 гектара тІа.

Ялатий культурех дикка тІехьагІа кхач дуга. ХІанз мара на бузаш бац цуи. Иштта а тІоадал езаш йолча цунна хІанз къаьстта дукха деза хий. Из кхета а деш, тІехьарча хана республике чІоагІа йокъал латтача хьоттама хьалашка, дуга эшача боарамагІа хий лоаттаде гІертаи шоай низ дІакхоачар деш къахьегаш ба тха совхоза кхаш леладераш.

МоллагІа саг дІаоттавича цунна ховргдац лерггІа хий диллa. Цудухьа из болх бара нах лаьрхІа Іомабу. Болх беш шийхо шу даьлча мара караерзалац нахага бокъонца кхашка хий диллара говзал. Из ха а ховш Іомабаь нах опыт йолча хий дуллараща цхьана болх бергболеш гІулакх вІаштІехьдоакк тха боахаме хІара шера.

ХІаьта тха боахаме хий дуллаш къахьегарех эггара боашхагІа балха опыт йолчарех ба Арцуев Хайрудин цун сесаг Аманти. 1960 шера денз кхашка хий дехкаш хьабоагІа уж. ХІаьта цу хана денз итташ нах а Іомабаьб цар кхашна хий дилла.

ВорхІ бер да Арцуевгlар дезале. БоккхагІболчар даьй наьки къахьегама никъ лаьцаб. Масала, воккхагІвола цар воІ Мохьмад тракторист ва. Лаьтта ахарал совгІа, шийй трактора тІа догІаш хьесапе хий детта установка а оттанний болх беш хул из каст-каста. ШолагІвар — Хасмохьмад дай наьки санна кхашка хий дуллаш ва.

Дуга мехта, гурахьа дувча ялата, хьажкІашта, бьнадаьраштa сомий бешамашта хий дул цу дезало. ХІаьта укх шера хий дуллаш цар ледадьта гурахьа дувча ялата 200 гектарех хІаранена тІьара 36,7 центнер чуера. Из боккха толам ба.

Гурахьа дув ялат чуийцачул тІехьагІа юха аьха а аьха доакъара хьажкІаш дІайийра цу кхай тІа. Царна а хий дуллаш бар АрцуевгІар. Бахкхадаш кхетабеш, агротехника бокъонаша дІа ма дехха из болх баь хилар бахьан долаш дика дегІаеннай шолагІа дІайийна хиина хьажкІаш а. Хий ца дехкача кхашка бІаьсти силоса дІайийна хиннача дегІ доакхара дукха тІехьайисиш уж.

Арцуев Хайрудин волча новкъостал дар дехаш вера свеклаш кхееча бригада бригадир. ГІулакх техкача, шекара свеклай кхашка тІахецаш хий дилла дезилга дІахайтар Хайрудде бригадирата. ХІаьта из болх чакхбаккхара гІулакх шийна хьатІа а ийцар.

Шийй дезалца цхьана массехказа хий диллар Хайрудина. Цул тІехьагІа шекара свеклаш дика дегІа а ера. Укх шера шекара свеклаш планал совгІа чуэцаргхилачах шеко яц хІанз.

Дукхача хана денз хьанала къахьегарах «За доблестный труд» яха медаль еннай Арцуев Хайруддина.

Н. МОВЛАЕВ.

«Гудермесский» совхоза парткома секретарь.

ПРОФСОЮЗИЙ ХЬИНАР АЙДЕ, ЦАРНА КУЛГАЛДЕЛГА ТОАДЕ

ГРОЗНЕНСКИ ГОРОДСКОЙ ПАРТИЙНИ АКТИВА СОБРАНЕРА

Укх деношка I Мая цIерагIча беша городской партийни актива собрани хилар. Цига дийцар «Профсоюзни организацешта партийни кулгалдарай боахами культурей даькъера цар лоархIам айбарай парте XXV съезда решенеш кхоачашъяра парте Карагандински обкомо «Беда балхах» яхача КПСС ЦК соцамо дIадехарашна хьежжа профсоюзашта кулгалдела тоадара г. Грознерча партийни организацей деккхерех дола дош. Цу хьакъехьа доклад йир КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара Н. И. Семенова.

Доклад юкъаш къамьлаш дир парте Октябрьски райкома секретара Х. М. Борщикова, «Грознефтеоргсинтез» объединене профсоюза комитета председатела А. А. Балалица, «Красный молот» заводи парткома секретара Е. Н. Пучкова, Грозненски локомотивни депо машинисти Ю. Я. Левченкос, «Промавтоматика» Iилма-производственни объединене опытни завода директора В. М. Белоусова, Нохч-ГIалгIай тIинилошъяра управлене тIинилошъерий комитета председатели заместителa В. В. Луганскаяс, облсовпрофа секретара М. Э. Баймурадова.

Докладчика а цецеех къамьлаш дьйчар а белгалдаьккхар, КПСС XXV съезда решенеш ларде а лувцаш, парте горкомо, райкомаша, юкъьанцарча партийни организацеша укх тIехьарча хана профсоюзий гIулаккашта дукхагIа терхам тIаахийта, иттлагIча пятилетки заданеш кхоачашъяра, коммунистически кхетам балара декхараш чакхдахара къахьегамхой оарцагIбахача дукхагIа царех кот гIортолга е яьнилга. Цар балха гIуллакхашца дувзаденна дешаш дувц КПСС горкома, райкомий пленумашки, бюрой заседанешка, юкъьанцарча партийни организацей собранешка.

Белгала болх бу профсоюзни кадрий дикал тоаяра, парте членаш царна юкъе дукхагIа хилийтара тIаберзабаь. Профсоюзий фабрично-заводскойи моттигерчи комитетий председателех 80 процент бараш хальа боахама специалисташ ба, цехкомий председателашта юкъе 41,6 процент КПСС членаш, хIаьта алхха профсоюзий комитетий председателий 91,6 процент бараш коммунисташ ба.

Кхаь шера городской профсоюзни организацей 14 эзар сег тIаккийтта, дукхагIа хиннай цеховой профсоюзни организацеши профгруппаши.

ИттлагIча пятилетка планаши декхараши тIехкхоачашдара яьрача яхье дакъа лоацаш ва 100 эзар болхлой гIулакхера саги, шоай пятилетка хIанале кхоачашъяьй 420 саго. 51 эзарех коммунистически къахьегама ударник хинняв, хIаьта 68 эзар сагIа вар из цIи лекхара, яхье а яьнна, къахьегаш ва.

Парткомаша, цеховой партийни организацеша кулгалдеш царца бIахха бувзам лоаттабеш лелабу шоай балх СССР 50 шу дизара цIерагIча химически, «Красный молот» заводий, дукхагIйолча транспортни организацей профкомашеи цеховой профсоюзни организацешеи. Цу предприятей партийни профсоюзни комитеташа, партийни бюрошеи профсоюза цехкомашеи цхьана еча заседанешка увттаду социалистически яхь йоаржаярах, встречни планаш тIайийярах, иньхьара починнаш могаярах санна дола кертера дешаш.

Профсоюзашта кхетамца кулгалдара даькъе дика опыт Iоаьвьй ацетонови завода, 1572 автоколонна, Нохч-ГIалгIай тIинилошъяра управлене СМУ-7, иштта цхьайолча кхыча предприятейи организацей партийни организацеша. Профсоюзни дахаре коммунисташ хьинаре дакъа лоацаш хулга IалашIу цар, коммунистически къахьегама тIехьа лоаттабеча болама дукха дукхатIа бола болхлой юкъвоа, цар идейни боарами политически саккетами лакабу.

Города еррисача предприятешка тIа-тIа шерагIа даржаш латт «ТIехьабусараш боацаш бе болх», «Дикагlа пятилеткана — болхлой телашам», «В. И. Ленин ваь 110 шу дизарга пятилетка шоай личени заданеш кхоачашъергья», «Дикъ шера план СССР Конституце Денга — 1979 шерарча 7 октябре кхоачашъергья» яха а кхыдола а боламаш. Города еррига предприятеи продукци йохкара планех лоархIаю хIанз, дикка кIезигъеннай тIехьъюся цехаш, участкаш, бригадаш, къаьст-къаьста болхлой.

Цуница цхьана городской партийни собране активи къамьлаш дьчар белгалдаьккхар, парте горкомо, райкомаша, юкъьанцарча партийни организацеша профсоюзашта кулгалдара боарам КПСС XXV съезда решенеша дIа ма деххара ца хилар, парте Карагандински обкомах лаьца КПСС ЦК тIайийцача соцам тIа белгалдаьха кхоачамбоацараши дикка дисараши вай городской партийни организацие балха практике долеш хилар.

Партийни комитетаца кхоачамболлаш пайда ийбац политически, боахама, социально - культурни декхараш кхоачашдара профсоюзни организацей йолча торонех.

«ТIехьабусараш боацаш бе болх» яхача боламагIа дехаю социалистически яхь лерттIа вIаштIехь ца яккхар бахьан долаш шоай планаш кхоачалц ца еш юс 20 цех, 50 участок, 130 бригада, виъ эзар гарита болхло. Радиотехнически, «Металлотара», моттигерча промышленноста министерства химически заводаш санна йолча предприятеша план кхоачашъяьга IалашIу цунна корректировка яр бахьан долаш.

Пятилетка хьалхарча шерашки химиккий хьалхлениь республике шерра яхь яьржар «ХIара балха денна — дикала Знак!» яхачи девизагIа, хIаьта хIанз из болам дукххаьнахьа биццуш латтарах дукхача даькъе профсоюзаш а бехке хилар белгалдаьккхар актива собране.

Ленински Заводскойи райоший итт предприятена, цу дийкъе «Красный молот», «Автоспецоборудование», «Нефтехимзапчасть» яхача заводашта а, иштта кхычарна а, поставкаш яра тIайийцача декхарашка диллача, продукци йохкара планаш кхоачашъе мегадац. Заводский районо продукцега дIадодар чухьнахьданккхара задание кхоачишъяц, Ленински, Октябрьски, Старопромысловски районаша халкьо чIоагIа хоатташ дола товараш арахецара. Городерча 70 процент совгIа йолча предприятеша арахецац дикала Знак йола продукци.

Актива собране шерра дийцар къахьегамца коммунистически дог-уйла йолаш нах хилийтара тIадергадаь гIулакхи шерагаре шерагIа даркаш даьа и цу балха тIа доккхий кхачамбоацараш хилар. [illegible]

Геттара кIезига тIаккхет коммунистически къахьегаман болам [illegible] предприятешна. Автотранспорта, моттигерча промышленностера коммунально-бытовой предприятешна цхьацаI коллективаш коммунистически къахьегаман коллектив яха цIе лелаш. [illegible]

ча наха тIайийду социалистически декхараш мутIарерчар шоашта тIайидерея эргаш дIацацаш, коммунизма къалъечуя моральни кодексо дIадехараш цар тернал ца деш хилар бахьан долаш.

Профсоюзаш организацеша кIеанга терко ю тIинилошъеча бригади подрядe гIей, промышленностe гкайзной комплексни бригадаш вIашагIъехкаши къахьегам вIаштIехьбаннкхара.

«Грознефть», «Грознефтеоргсинтез», «Консервплодоовощ» объединенеи, Нохч-ГIалгIай тIинилошъяра управлене а кхыйолча а профсоюзни комитеташка ледара латт къахьегамхоишта идейно-политически, къахьегама кхетам лулга, къаьстта кагирхошта юкъе, балха тIа кад рацi дIачIоагIъелга, цар квалификаци лакхъелга, производствени къахьегамеи дисциплина чIоагIъяра тIабераабь бу болх лерргIа а тIагIертта а белга.

Производствана чIоагIа Iатикъ тIехдаьхи къаракаш деларий гIуланкал а. Цу зенерча хIаманца къонсам лоаттибари къахьегама коллективай низах, новкъостий судех хIанз а бокха пайда ийбе Iемац профсоюзни организацеш.

Дукхача профсоюзни организацеша лоаш да къахьегамхошта культурни гIулакхаш лоаттадеча дола цIенхаштара кхоачамбоацараш. Клубий, культура цIенойи дворецийи, спортивни учреждений болх наьха общественни вахарен бытен хула хувцамаш теркал ца деж вIаштIехьбоах, царех лерттIа пайда эцаш бац.

Актива собране цIенхашта беки баьккхар профсоюзни организацеех цар нах чубаха цIенош, столоваш, кхыдола культурно-бытовой гIирсаш хаинахьа хьалдаь дахийтара, квартираш эшарий учет нийса лелаярей уж дIа-яха еха хана оттаяь правилаш телха ца яйтарей гIулакхаш чакхдоалача лоашнара принципиальность и гойтам тIагIертта болх беш ца хиларах.

Партийни комитеташа кIезига бовкхо ю профсоюзий балха стили методаши ергаяька тоаяра, цар партийни ядро чIоагIъяра. Кхаь шера ФЗМК председателашта юкъе коммунисташ бараш 6,6 процент кIезигбеннаб, хIаьта профгрупоргашта юкъе — 2,7 процент.

Профсоюзни комитеташа хIанз а IалашIдаь дац шоай болх корте болаши ховдам болаши беяга. Цар хьалха санна хIанз а дукха совещанеш, заседанеш ю, лохе латтача организацешка дукха соцамаш дIаухийт, хIаьта уж кхоачашделга мишта латт хьажара боагIаш бола тIахьожам лоаттабац. Цудухьа царех дукхагIа дараш кагацаш тIа дус. КIоарга хьажац цеховой комитеташеи профгруппашеи беча балхага, къахьегаш бола беррига нах профсоюзай членаш хулга IалашIдаь дац. Болхлой собранеи, массазарча производствени совещаней лоархIам боагIача тайпара ай бац. Цига къахьегамхоша телла предложенеш кхоачашъяра лерттIа тIахьожам лоаттабац.

Дукха кхоачамбоацараш да профсоюзни кадраш хьоржача. Уж балха тIа дIацIийсъеча, царна кхетам лувча.

Профсоюзни организацеша цIенхашта тоабе беза къахьегамхой письмоша, жалобашца беш бола болх, уж хьахилара бахьанаш кIоаргIа таха а тохаш. Цар хIанз а хайра пайда эцац къахьегама законодательство телхадеча нахагара доагIар диза хьадехара шоашта еннача бокъонех.

Актива собране дукхаза белгал а дьхар, хIаьта цига тIайийцача резолюце тIа дIа а яздир профсоюзий керттера декхар къахьегамхошта болх хьабе, саьолIа лерттIа хьалаш IалашIдар долга, цу деша хIара деша шоай хьинар, низ, хьахьал тIаахийта дезаш уж йолга.

С. МАЙСИГОВ.

Декхараша дIа ма деххара

Партийни, профсоюзни комсомольски организацеша, боахама кулгалхоша, республика мехкдаьтта промышленноста беррига болхлоша хьинар айдаь къахьегарах вIаштIехьдаьннад укх шера ворхI бетта программа деррига техника - экономическа хьоккхамашка диллача тоаме кхоачашъе. Планал совгIа даьккхад 40 эзар тонна совгIа мехкдаьтта, 50 миллион кубически метр газ, итташ миллионаш кубически метр екъа газ.

Геологаша, геофизикаша, бурувдеттарша алсамйоах мехкдаьтта доалла моттигаш. Масала, хьайийллай 5800 метр кIоаргара «IаьргIа дошув» даькка «Андреевская» яха моттиг. Тийрна аьрдача берда тIара № 131 йола скважинаш, кхьйола моттигаш. «Алпатовскаяи» «Червленнаяи» яхача бурув техача скважинашта тохкамаш де дIадолаеш да.

Укх шера Гойт-Корт яхача моттиге йоккхача давленегIа тIаь даьттан кIалха Iочу а ухийташ мехкдаьтта ма моггIа дукхагIа хьадоаккхилга дIахьо хьоп да. Иштта кхы тIа даккхе лерхI итт миллион тонн мехкдаьтта. Назал йоккхача масштабашка цу тайпара хIама вай мехка Эгара хьалха дец да. ТIоанашта Iапарнеи йовхалцеи Iоткъам бара опытно-промышленни эксперименташ ю Малгобекe, щелочни хий чукхийт мехкдаьтта доаккхача Старогрознениски моттиге. Этаи арахецара технологи кереерхаем латт Грознениски газ чакхйохача заводе.

Республика мехкдаьттахоша «ТIехьабусараш боацаш бе болх» яхача девизагIа шерра социалистически яхь йоаржаяьй. Хьалха латтача итташ бригадий, бIаьш болча производства новаторий цIерах яха йиш я. Царна юкъе я Старогрозненски УБР Г. А. Шуликина. Малгобенски УБР М. А. Хадзиевси Г. Ш. Хантемировни бурувдеттарий бригадаш. «Сунжанефть» НГДУ Ю. М. Мовлаева вышкомонтажникий бригада, мехкдаьттеи гази йоаккха оператор С.-А. И. Вельтоев, «Грознефтегеофизика» треста сейсмопарте шофер вон. Гадаев. «Грозный» яхача мехкдаьтта дIаухийтача станце оператор вон. Клычников кхы дукхаибараш.

Цхьабакъда, карагIдаьнараш кIезиге деце а цхьай моттиге латта йиш йолаш дац вай. Перспектива теркал а еш, коммунистий, партийно-боахама актива, беррига къахьегамхой керттера теркам тIабахийта боагIа хIанз а а тIелья найслуш дола кхоачамбоацараш цIендаь дIаяхара, кердача декхараша дIа ма деххара болх бара, беррига торонех пайда ийцар.

Халонаш, къоастам деза гIулакхаш кIезига вац республика мехкдаьтIахой. Цхьайолча коллективаша, партийни профсоюзни организацеша де дезарий программа санна тIайидац «ТIехьабусараш боацаш бе болх» яха парте обкома XI пленума решенеш. Цхьайолча бригадаша, цехаша, дукхача болхлоша укх шера планаш социалистически декхараши кхоачашдац. Технологически транспорта Малгобенски управлени, «Грознефта» объединене СМУ, кхыараш а санна йолча предприятеша боарамагIа бац болх, моттигаш хул пачхьалкхен планови дисциплина телхаеш, кхыдола гIалаташ дуьлийташ. Ер шу дIадоладелча дейз лерттIа болх бац Грозненски ремонтно - механически заводо. ХIанз а цIенхьа дIаяккхаша а пачхьалкхен планаш кIезига бара практика. ХIаьта цу гIулакхах кIезига де далац планови заданеш хьалхара наьха бехктохкам лохбу, социалистически яхь йоагIача тайпара вIаштIехьйоаккхалац, биззача низаца болх ца бараш материально белгалбоахаш моттигаш нийсйолийт.

Цхьайолча подразделенешка планаш увттаелга цIенхашта тоаде дезаш да. Масала, даим яхар санна планаш кхоачашъярах, балха боарамаш алсамдахарах рапорташ теш транспортни предприятеша, «Грознефть» объединене автомобильни наьхьний управлене, хIаьта мехкдаьттахой цахаддаш летьъаш ба транспорти спецтехникех тоьаш яц, буровойнка долла ваькъаш во да, яхаш.

Укх тIехьарча хана вайцига дукха дувц бурувдеттара даькъерча кхоачамех. Цхьабакъда, уххаза хьалхагIа а санна лерттIа пайда эцац балда хана, дукха авареш хулийт. Цу деррига вехьа Iалаьмате дукха ха йоаю. Малярра дьача, объединенерча 85 бурув деттача бригадах 36-не бIарччача шера биззача низаца болх бац.

Скважинаш хьаьтьо ха лоаттьча белгаьлц толамаш даьхад вайцига. Объединене дукха бригадаш я скважинаш сихен дикеи хьалъеш. Цхьайолча коллективаша шера 5000 метрал совгIа бурув тох. Царех я Старогрозненски УБР Г. А. Шуликина, Малгобекски УБР М. А. Хадзиева бригадаш. Цар опытах массанахьа а шерра пайда эца беза. Цу гIулакха чIоагIа сарвагIаьяха сэа объединене партком, профком, кулгалхой.

Скважинаш хьалъеча керттерчарех цаI да буровойна монтаж елга. Из болх Iалаьмате дика бу Карабулакски УБР Ю. Мовлаев керте латтача вышкомонтажники бригада. Цо 10—15 дийнахье установкана монтаж ю, е норматива 2—3-за сихагIа.

1979 шера [illegible] процент алсам [illegible] мехкдаьтта запасаш «Червленная», «Кьилбаседа - Эльдаровская», «Алпатовская» яхача перспективни моттигашка мехкдаьтта доаллий талха деза. Цу чаттара ийса йоп долалурсдаи тохкама бурув тохьлга дика вIаштIехь ца доаккха. Укх шера 90 эзар метр тохкама бурув тоха дезаш я объединени. Республике мел эзар да 100 эзар метр бурув тохара.

Цхьабакъда, из атта декхар дац. Опытах а Iилмана карагIдаьннарех а кот гIортолга а еш, бурув тохара режим дикагIа хилийтара, кердача оборудованеца болх бе дикагIа Iомадалара, толашагIа дола остомеш, новчалаш, реагенташ юкъейоалаяра, технологически процессаш органоахаш тоаяра, бурув тохара нахадьаш тIахьожам лоаттабара чотагIа сихде деза скважинаш йоахилга, керттера технико-экономически хьоккхамаш тоадеяга.

Укх шера 7360 эзар тонн мехкдаьтта даккха дезаш я «Грознефть» объединени, «Iаьржа дошув» доалла керда моттигаш эксплуатаце дIаялараx даькка ца Iеш къанаьрех дикагIа пайда эцара чотагIа а даккха лерхI из. Из вай республика хьалашка теттера боккха лоархIам болаш да, хIана аьлча, дукхача моттигашкара хьадаьхкар доладо долчох 25—30 процент мара дац. Цудухьа юхедисар Iалаьмате дукха да. Укхаза де шортта хIама да Iилманхошта а производственникашта а.

В. ЕВГЛЕВСКИЙ,
КПСС обкома мехкдаьтта химически промышленноста отдела инструктор.

Нохч-ГIалгIай текстильно-галантерейни производственни объединене № 1 йолча ткацки филиалерча болхлой шерра социалистически яхь йоаржаьй В. И. Ленин ваь 110 шу дузача дента яхе шера план кхоачашъяра. Цу яхье хьалхалаттачарех ба мотальщицаш, коммунистически къахьегама ударникаш Лалаян Нина Захаровнаи, Пашкова Полина Артемовнаи. Цхьаькха смена дIаякийтад цар смени нормаш 125 — 130 процент кхоачаш ба еш. Шоаш мел кийчъю продукци дикеи тIехдинеи мара хилийтац шоана а. Цудухьа ОТК болхлой тIахьожам боацаш продукци кийчъеш ба уж.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) болх беш ба мотальщицаш Н. Лалаян, П. Пашковая.

В. ДЗИСЯКА сурт.

КЕРДА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ОБРЯДАШ—ВАХАРЕ

Советски наьха марксистско - ленински мировоззрени хьахилийтара тIаберзабаь бола парте идейно - кхетам балара болх, коммунистически общества хьалъяра юкъарча процесса цуна дIакъоастаде йиш йоаца дакъа да.

Наьха сакхетам лакхбарех цар хьинар айдарен гIулакха парте дикка йоакхо еш хилар хьахьоккхаш дола керда хIама да «Идеологически политико - кхетам баларен болх дIахо тоабарах» бола КПСС Центральни Комитета соцам.

ЦК соцам тIа къаьстта белгалдаьккхад идеологически организаторски балха вIашагIкъоастабе йиш йоаца хилара даькъера ленински принцип, цуй дикален эффективности лакхъе эшаш хилар. Цу тIа анализ а ъ юкъаръерзалъй дика опыт. духхьала а къаьгга а гучадаьхад — кхоачамбоацараши цар бахьанаши, уж дIадахара наькъаш кертагIдаьхад.

КПСС ЦК соцама дIадехараш кхоачашдеча IалаьматехIа боккхача лоархIаме ба партийни организаце дагалоацашера идейно - кхетам балара болх [illegible] къаьстта сакхетам чура а гIулакхашцара а дIаяхача замахи буржуазни идеологехи юкъедисарий дIашахара масахьатдоацаш а тIагIертта а лоаттабу къовсам.

Парте беча цу чоалханеча балха юкъе лоархIаме моттиг дIалоац коммунистически партен Советски халкъей революционни, тIема, къахьегама традицеша, прогрессивни а бокъонца халкъа а долча хьалхарча ханарча традицеша, хIаьта иштта социализм хьалъяра процессе хьахиннача кердача традицеша, обрядаша, обычаеша.

Бахача наха вай мехка халкъий дикагIча традицей, къаьстта социалистически революци кхоьякитарех коммунизм хьалъярах цар цхьана лоаттабаьча къовсаме хьахиннарий чулоацамга хьежжа кхетам баьлар наха юкъе беча идеологически балха керттера лоаттамех цаI лерхI парте.

ДIаяхача замах юкедисараш дIададахара, бахача наха коммунистически кхетам балара лоаттабеча къовсаме вайна хьинаре гIо деча революционни, тIема, къахьегама традицей, социалистически делалий - бытовой цIейш, обычаеши обрядаши хьаеча. царна пропаганда яра уж республика къахьегамхой вахара юкъехьхара даькъе вай беррига мехка а санна йоккха опыт Iоаьвй Нохч-ГIалгIайчен.

Нохч - ГIалгIайчен халкъий хьахиннача обычаеши обрядашеи органически чулоац дерригача советски халкъий кердача традицейи обычаеи керттера белгалонаш, интернациональни социалистически культура дикагIа дола толамаш.

Цуница цхьана цар чулоаш республика халкъий шоай тайпара халкъа традицеи «къаман» обычаеш, цул ший тайпарча культура белгалонаш.

ХIара кхыча дIамигача къаман а санна нохчийи гIалгIайи а хоадам болаш долча хьалашка, иразе кхоане бахьан лоаттабаьча къовсаме хьахинна шоай традицеш. Нохчийи гIалгIайи халкъа сакхетаме бIаьшеранашка хьахиннай доккха къонахчал долча тIалаттача декхара цеко йоацаш тешаме волча, эздийча нохчоагIвоацача хьинаре къахьегача тIем тIа майра латтача сага образ. Халкъа ираз бахьаш лаьттача къовсаме шоай дегIамаш Iодийхкарий сий дар, шоай дикача гIулакхицца нахех хьокхаш телар боккхагIа бараш ларкIар, хьаша тIаэцар, дукха кхы дика обычеш.

Белхий бар, белхашка ахар санна дола къаьнара Iадал наьха барт, уж вIаши хьаллоацаш, эшшача мотте гIо де кийча хилар хьахьокхаш дола хIама да. Юрта бахача моллагIча сага цхьа хатар а нийсла, наьха новкъостал эшаш моттиг нийсъелча, дукхьал юрта бахаш хилар мара цуна цхьаккха гаргалол а е гIулакх а ца хинна нах а бераш а сарцагIдоал цунна новкъостала. Революци хилалехьарча хана дика хьалха латтараша, моллаша, цIайхаша шай дегIа хало а ца еш боахам лелабира пайда ийбора цу дикача халкъа обычех. Советски хана хувцаденнад цуй маIан: хIанз белхий бу комсаш чуэза, гIирсаш хьалде, хишта гIашлой тIехьабувлара тIаьш техка, культурно - просветительни объекташ наха чубаха цIенош хьалдара.

Советски къахьегамхочун духовни культура дикка лакхъялара, цуй материальни хьал тоадаларца дувзаденна дукха керда цIейш, обрядаш, ритуалаш хьатинай вай мехка. Иштта, традици а хинна дIаяттад кагирхошта хьалхара паспорташ торжественни хьалашка телга. Цу тайпара дола цIей чакхдаьлар цхьа Шалъа района культура ЦIагIа. Культура ЦIаи цуна юххера майдеи хоаз кийчъяьяр. IаIарга оркестра я аниараш лекхаш. Хоза кийчбенна ба мехкарий, гIирсах тоабенна ба кагирхой а. Радио кхайкаду «моарцал да муга цьона доттагIий, алхайтта шу а даьнна такаи кIови марси тIалатта советски паспорт дIаэцаргдараш». Цига доал деш волчо беррига а зале чу хьех. Локх пачхахьалкхен гимн. Райисполкома председатела кагирхошта лоаца боаккхаш советски гражданина бокъонехи декхарехи дувц.

Цул тIехьагIа, 16 шу даьннараш торжественни марш а локхаш сцена тIа боах, укхаза паспортни истола начальника хIаранена лу лоаца боаккхаш яздаь открытка, хIаьта мехкараша эцаш ду. Кагирхошта хьехар деш къамьлаш ду тIема, къахьегама ветеранаша, комсомола болхлоша.

Кагирхошта паспорташ дIаталара ритуал эггара къахьагIча, сийрдагIча, дукхача хана дага латтача социалистически обрядех цаI хинна дIаотташ латт республике. Ийса хIама да советски халкъа тIема сийлен памятникашта юхе, музеешка, культура цIеношка цу тайпара торжествош елга. Уж мероприятеш чакхьяха еза дезача даташца, цIейнца тар а деш, цо лакхбергба кхетам балара лоархIам.

Дукхача наха дакъа а лувцаш чакхдувл Нохч-ГIалгIайчу улицай цIейш. Иштта чакхдаьлар Советски Союза Турпалашта Нурадилов Ханпашийи Ливинний Николайней уталаь хинна улицай цIейш. Улицай цIейш чакхдала лаьрхIачул тIехьагIа йоккха кийчо ю цу гIулакха. Парте Гудермесски горкомо хьалхьча комиссе цига чакхдаха дезача гIулакхий план оттаю. «Красное Знамя» яхача городской газето пионерски патрула, шерра дIакхайкаду улица тIа бахача нахага цIей мала хул а мишта хургда а.

Из чакхдоаккхача хьинаре дакъа лоац района цу улица тIерча предприятешеи организацешеи. Николай Ливинке цIерагIча улица цIей лаш оттача, из чакхдоаккхача а дакъа лаьцар локомотивни депос, № 383 гIишлошъеча монтажни поездо, № 1 йолча юкъерча школа, коммунальни боахама управлене.

Улица тIа бахача наха цига яIIача гаьнашта кIир техар, тротуараш цIенйир, кагирхоша керда гаьнаш дIаесгIар.

ДукхагIча хана шоашта дийнахьа чакхдоакх улица цIей. Митинг хьаела парте городской комитета секретара. Параде санна гIо а боахаш, иллешца болх школай дешархой. ТIаккха цхьанне шоллагIчоа тIехьа къамаьлаш ду тIемеи къахьегамеи ветеранаша, дешархоша, улица тIа бахача наха. Н. Ливинке цIерагIча улица тIа цIей долаш турпалех лаьца доклад йир Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа дакъа лоацаш хиннача Гудермесски педучилища преподавателa Б. Т. Ковальновске. Цо дийцар Гудермесе сигале лораеш майра латаш веннача летчиках, кагирхошта даим кхоаьам а хиниш латтаргдолча цун деналах.

Иштта хоза а эмоционально а чакхдаьлар Советски Союза Турпала Нурадилов Ханпаший цIерагIча улица цIей а. Веза хьаша вар цIей делдеча Ханпаший воша Нурадилов Мута. Цо дийцар тулбеннарашта веший бера хацах, цунах боьъоина дола патриот мишта хилар. ЦIей дездеча иштта къамьл дир Советски Союза Турпала Сурмача Михаил Михайловича.

Улица цIейш дездеча баьккхарашта концерташ уттаду, спортивни яхьаш вIашагIъехк.

«Цхьаккха саг вицбеннавац, цхьаккха хIама дицденнадац». Уж дешаш дика довзаш да советски наха. Цудухьа вай боккха хьаш бу къонача лер йоахарий, цар боьвзаш боацача салтий цIераш, дай-новной, дезалаш лех, тIема ветеранашна вIашагIбеттalu.

Республика дукхача районашка чIоагIа теркам тIабахийта лелаьду тIема ветеранашца вIашагIбеттабалара гIулакх.

Сакъердаме а кIоарга чулоацам болаш и чакхдувл Червленная, Шелковской, Ново-Щедрински, Дубовски яхача а кхыча а станицашка уж цIейш. Фронтовикаша шоашта дага довгIа тIема хана лелаьдаь гIулакхаш а дувцаш къамаьлаш ду, «огонек» яха вIашагIкхетараш хул. Цхьаннка а хIема дац укхаза цкъа даьчох тара. Цу тайпара гIулакх шоаш дага лаьцача керда формаш лох цун организатораша. хIаьта царна уж кора е йоагIа. Иштта, червленцаша лехар 1941—1945 шерашка фронте хиннача тIемахой письмош. Дувцилга а йоацаш йоккха эмоциональни а патриотически а влияни йир ладийгIарашта велуще Iодийшача цу письмоша.

Дукхача хана йицлургьяц цига дакъа лаьцарашта Бороздиновски культура ЦIагIа хинна — «Цхьан металлах хьаю дика тIом барах лу майдилг а дика къахьегарах лу майдилг а» яха сайре. Хоза а гIулакх доваш а кийчдаьдар культура ЦIа. ЛаьрхIача комиссе чIоагIа уйла а еш оттайир цу сайрен программа. Цига хьийхар шоаьткъа сег совгIа фронте хина нах, къахьегама ветеранаш, кагирхой хьехамчаш, производстве хьалха латтараш.

Кийчъяьйр цар массане а сурташ тIа а долаш йола стенд. Цига хьийха хиннарашта юкъе бар Октябрьски революце ордена кавалер вола комбайнер Н. С. Якушко, Къахьегама ЦIеча Байракха ордена кавалер вола комсашделдер Е. Максименко, кхыбараш.

Дуккха къамаьлаш хилар цу сарахьа Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа дакъа лоацаш хиннача М. И. Жилина, Л. И. Крыленскаяй, Н. П. Холодовай деналахи къонахчалахи дувцаш. ТIема хана лаьттача гIулакхех шоашта дагадоагIараш дийцар фронтовикаш хиннача А. Г. Моровец шийна цу хана хьожадаь хинна тIема совгIат «Цеча Седкъа» орден гIом дIабаьнначул тIехьагIа дукхка шераш даьлча хьанхаьчача В. П. Резниковех.

Цхьанна хIамах а Iуваца йиш йолаш яц кагирхошта миллионаш болча советски наха турпала гIулакхаш лелададьча хана дийнача тепланe, доккхагIча моахала вина лаша ю влияни.

Э. ИСАЕВ,
исторически Iилмай кандидат.

Кузьмина цIерагIча Новосибирски металлургически заводе оттаяьй «ПВ-800» яха экспериментальни прокатно-волочильни стан. Цига чакхъяха йиш я хьалхагIа яха йиш йоацаш хинна прокаткай волоченех процессаш. Цу кердача способо торо хулийт металла шувнаш тIа доацаш прокатка е, металл даьхагIа сэа.

ХIанз стане шеръеш латт прокатка кердача способа технологи тайп-тайпара тохкамаши.

Стана конструкци кийчъьй технически Iилмий доктор В. Выдрин Л. Агеева керте латтача Челябински политехнически института прокатка кафедра Iилмахоша.

Технологи шаьръяь яьнначул тIехьагIа установке арахеца йолаергья чIоагIача болатийн сплавайн геттара йиткъага прокат.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа): вальцовщикаш Б. Першин, А. Рогулин, оператор В. Марчук керда стан дIанийсъеш ба.

А. ПОЛЯКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ПРОПАГАНДИСТИЙ СОБРАНИ

Самардийнахьа Грозненски пионерий Дворецe хилар Ленински района пропагандистий собрани.

Чакхдаьннача политически экономически дешара шера итогех кердача шера декхарех собране доклад йир КПСС Ленински райкома шоллагIча секретара Ю. В. Мареченкова.

Доклад чакхъьлча шоай балха опыт юкъаш собране къамьлаш дир пропагандисташа — «Красный молот» заводерча В. Бакунина, гих ха медицински гIо деча городской больницерча Т. Аушева, Грозненски трамвайно-троллейбусни управлене парторганизаце секретара А. Арутюняна, кхычар.

Собрани чакхйоалаш гулбенараша тIайийцар политически экономически дешар дIахо тоадара тIаерзаь рекомендацеш.

ЮРТАХОЙ КУЛЬТУРНИ ХЬАШТАШ КХОАЧАШДЕШ

Коммунистически кхетам луча доархІаме моттиг дІалоац культура учреждениеша. Наьсарерча районе 19 клубий 28 библиотечни учреждениеш, тІема а къахьегама а сийлен музей, художественни мастерской, музыкальни школа я.

Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацешца цхьана юрта баха наха культурно-массови гІулакх деш я клубаш а библиотечни а учреждениеш. Дукхача хьайбаш лелабеча фермай коллективашка, кхаш лелабеча бригадашка, тахьарча дьегІенашца культурни болх беш я дІа-са лела автоклубаш, библиобус.

БІоьсти ялат дІадувча а из гурахьа чуэцача а культурни гІулакх деш я районни культура Двореце вІашагІъелла агитпоезд. Парте райкомаца а боахама кулгалхошца а дийца а дийца, оттаьча графикагІа концертни программаца агитбригада ух кхашкарча станашка, производственни участкашка. Иштта, библиотечни гІулакх а кхочашду цу участкашка. Цу гІулакха лаьрхІа кийчъяь библиобус а а.

Районерча культура болхлоша болх бу къахьегамхошта Іилма-естественни, атеистически знанеш луш. Цу гІулнха лаьрхІа городерча культура ЦІагІа цхьа атеиста кабинети районерча кхыча культура учреждениешка 37 уголоки яь.

Укх темах лаьца лекцеш яь: «Нохч-ГІалгІайчене ислам кхачар», «Ды — халкъа дола дохьам», «Кхалсаги ислами», «Вай космос караярнийй», кхыяраш.

Кагирхошта тІема-патриотически, интернациональни кхетам балара районерча тІема а къахьегама а сийлен музел инициативах дукха болх бу культура учреждениеша. КъилбаседаКавказ фашистско-немецки гІаьрахоех мукъайоаккхаш байначар гаргарча нахаца буваам тессаб, дІа-са кьахаташ ухийт. Граждански а Сийлахь-боккхача Дай-мехка а тІема ветеранашца каст-каста вІашагІбетталу кьонабараш. Иштта, торжественно какъабоах Советски Эскаре гІулакх де болха кагирхой а.

Цул совгІа, лоалахарча вежарашха йолча республикашка хаст-каста художественни самодеятельноста концертни программа а йице ух тхо. Уж а хул шоай программаца тхо долча баьхке.

«Идеологически, политико-кхетама болх дІахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцам тІа белгалдаьннад спортивни говзал лаьх а ен, физкультурникашта юкъе кхетама болх тоабе безилга. Къахьегамхой физически культура а спорта а ма хулла дукхагІа юкъе оазара шерра яьржа формаш а организацешка, предприятешка, дешара заведенешка, нах баха моттигашка могаш-чІоагІъеш йола физкультурни группаш вІашагІйоххилга. Таханарча дийнахьа районе болх беш я 30 физкультура коллективаш. Царех 30 юкъерча школашка, 9 производственни предприятешка, 20 заьр гаргга саг чу а лоацца цар.

Районе я 6 футбольни, 16 волейбольни, 12 баскетбольни майдаш, 13 спортивни зал. Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 60 шу дузаш районерча къахьегамхошта лаьрхІа башха дика культура Дворец йир, цу чу хІинара спортивни зал а йолаш. Цига тайп-тайпарча спортивни секцешка Іомалуш 300 дешархо ва. Лакхерча классах боала спортсменаш-разряднекаш кийчбара дика бака а хиина дІаэттай берий районни спортивни школа. Цу школо хьалкхебаь кагирхой хІана республика, СССР чемпионаташ, цул совгІа, Советски Союза, Европа призераш ба. Дукхьала чакхдаьннача цхьан шера кийчбаьб: СССР спорта мастер — 1, СССР спорта мастерала кандидат — 4, 21 — хьалхара разрядник, 2-ча разрядак — 60 дешархо совгІа.

ГТО комплекса нормаш дІаеннараш геттара дукха ба. ХІара шера 8—9 тайп-тайпарча спорта тІаІах дешархой спартакиадаш чакхйоахилга традицни а хиина дІаэттад. Спартакиаде массаза хьинаре дакъа лоацаш хул юртбоахама техникума, Г. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» заводе физкультурни коллективаш. ДукхагІа йолча хана дар вовалаш ба республикански яхьашка района спортивни сий лораедераш.

«Идеологически, политико-кхетама болх дІахо тоабарах» бола КПСС ЦК соцам идейни кхетам лучв программа а хиина дІаэттаб. Цу тІа белгалдаьккхад дешархошта коммунистически кхетам балара дешаш а. Чакхдаьннача шера хьехархоша а дешархоша а Іомайир нов. Л. И. Брежнева трилоги. Иштта, Іомайир ВЛКСМ XVIII съезда материалаш, вай лакхе хьеабаь КПСС ЦК соцам.

Массайолча школашка хилар Ленински зачеташ. Цар новкъостел ду йовргІоаца В. И. Ленина идеш вІоаргагІа кхетае. Школашта хьалхашка латтача кертерча декхарех цаІ да дешархой практически болх бе ховргдолаш Іомабар. Цу гІулакха це хаддаш теркам тІалоаттабе беза. Районерча школашка 18 производственни бригадеш 5 производственни звеной вІашагІъеллай. Масал а тоІташ, дика къахьегаш бригадаш а я тха. Царех я «Малик» яхача совхое болх беш йола производственни бригада. Дукхача шерашка цу бригада кулгалдеш я Сурхотіарча № 1 йолча юкъерча школера хьехархо Муцольгова Іайшат. Цар хьежамча ва дукхача хана дену ялат кхедеш вола, Къахьегама Цеча Байракха ордена кавалер, механизатор Богатырев Султан. Дешархой производственни бригадо план 150 центнер йолча, 350 центнер шекара свекла чуйицар соахка. 1320 сом ахча а доаккхаш. Цу бригада хиннача доакъонахоех дукхагІбараш хІанз юртбоахаме ювашта дукха деза гІулакх корадаь цу боахаме хьинаре къахьегаш ба.

ГІаьое-Коарча юкъерча школа производственни бригада кроликаш кхееш я. Пхьиленъонгий - Юртарча школай производственни бригадаша леладу чилла бу салараш. Яндарерча школера дешархой школьни лесничестве болх беш ба. Школашка хьалхьай профориентацеони уголокаш.

Йолча торовех пайда а эцаш, дешархошта къахьегама кхетам бала гІерт тхо. ХІьта а, халахете а, юртарча къахьегамхошта культурни гІуленхаш деча, дешархошта къахьегама кхетам луча хІоаз а дукха кхоачамбоацараш да тха районе. Юкъере школа йистелькха беъна кагирхой балха дІанийсбе моттигаш тоъац. Районерча юрташка нІелига хьалъю клубаш библиотекаш. хьалье йолаьраш а йисте ца йоалаш дукха гов. Эшачунга хьежна хьалъиц школьни а дошкольни а учреждениеш.

Юрти бахача наха геттара нІезига бытовой гІулакхаш ду. Цул совгІа, къаьстта теркам тІаахийта беаш дукха нах ба районе дьинах тешаш. Цар, шоай ма хулла юкъукх юрташка культура яржара гІулакх. Лоацца аьлча, культурно-массови болх тоабара де дезаш дукха да.

Райисполкомо юрта советашка, вай Коммунистически карте дІадехар кхоачаш а деш, комплексни мероприятеш оттаьй юрта бахача наха лоттаду культурни гІулакхаш тоадар дукьа. Цу дьакъе тхова хоадам болаш новкъостал, диза даргац цу дешашца ювзаенна мел йолча органаша.

А. ДЖАНДИГОВ,
Назрановски райисполкома председателя заместитель.

ДОЗЗОЛ ДЕХЬАРА

ВНР. Укх шера республика лелду Венгрен Советски Союзон цхьан Іилма-техническа гІуланкаш лелалара 30 шу дизара юбилей. Цу цхьана гІуланкаш лелаларо чІоагІа новкъостал ду прогресс сихъяра, производства эффективности балла дикали лакхъяра, вежарешха долча мехкашта юкъера дІа-юха леладу экономически гІулахаш дІахо хІоаргдара. Советски венгерски Іилмахой тайп-тайпарча доакъошка дика вІаштІехьдаьккхан планаш тІехь тохкама балхаш деш ба.

СУРТА ТІА: «Токамак» яха СССР-е хьаь термоядерни установка физически тохкамий будапештски Центральни институте.

МТИ—ТАСС сурт.

КАЛЕЙДОСКОП

«АЛЖИРЕ ГІОЛЛА»

Иштта яхаш я АНДР столицерча советски культурни центре хьайийла художественни выставка. Цига гойташ да Мельник Владислава дилла 53 сурт. Из профессиональни художник вац. Константины яхача алжирски городерча университете архитектура хьехаш ва. ХІьта мукъача хана сурташ дехкаш ва. Иза хиннад массе а хана: хІамига волаф. Киевски инженерно - гІишлон институте деша ваглача, кул тІехьагІа Киеве болх беча хана. Мельник Владислава Алжире хІана яккхалагІа яь-выставка я яь. Цо дийхка сурташ гойтаз Аннаба, Константины яхача гордий, хІьта хІанз — столица залашка. Выставке хиннача АНДР художникий Союза доакъошхоша лакта мах баьб цо дийхкача суртий.

(АПН).

«ПХЬАГАЛИЙ ЦІЕНОШКАРА» НАХ

«Нах фусамашка Іалашбелга Японе санна во латтац дуней дегІа беначa цхьанна а мехкаь» — мукІарло ду «Дейли номуре». Аьттув боацача, вахара эггара кІезигагІо эша хьалаш доацаш балаш ба миска японцаш. Вешта аьлча, фу дергда цар «Джапан таймс» яхача кхыча японски газето хоам беш махкарашка, города йисте дагІача цІенах а итт миллион кьал совгІа доакхаш хила. Цу тайпара цІа эцаш вола хІара кхоалагІа вар валлалца къахьега дезаш ва из декхар дІатІакха гІерташ. Малхбузеневропейски зем боахарашта ма - яхара «пхьагалий цІеношка» нах баха мохк ба Япони. Цунца цхьана Іалаьмате дика кхо миллион гаргга квартира я яьсса латташ, маьхаза хилар бахьан долаш дукхагІа болча японций лаца торо йоацаш.

(АПН).

БАДМИНТОН Е ФУТБОЛ?

ХІанзарчоа дукхагІа болча индонезийцашта дунехи а дукхагІа езаб бадминтон, из спорта кьаман тайпа хилараx тарра. Бадминтон дІаьлча футбол езараш дукхагІа ба. Индонезийски футболисташа дуней халкъашта юкъерча арене доккхий толамаш даьхаьле а мехка дукха хІама ду футболистий говзал лакхъяра. Из деча хьинаре дакъа лоац советски тренераша. Масала, Семаранг яхача городерча командаца болх беш ва «Араратия» московски «Спартак» яхача командашка лайза футболист Саркис Овивян. Индонезе сборни команда, кхуаш боаргІарий команда кийчъеча дакъа лаьцад цо. Шоашкара «дукха хІама Іомаде йиш йолча» советски командашка ловзара цІеххаштта тержо ю укхаза. Цу тайпара футбольни урокаш» традици а хиина дІаэттай: укх тІехьарча шера, масала, Индонезе хиннай СССР хкелетарий команда, тбилисски «Динамо», московски «Спартак», укх аьхка — РСФСР сборни.

Ер шу чакхдолаш «Сенайян» яхача стадионе азиатски подгруппе Олимпийски хьржара турнир хургья. Фусамдаьл вгагІа цига ловзаргья Японе, Малайзия, Тайвань, Къулбехьа Корея командаш.

(АПН).

ПИЙ ИСТОРЕЦАРА ЦХЬАДОЛА ХІАМАШ

Тамаш я-кх йий дезараш а из дохкарашта а цун истори довас. ХІьта из хайна новкъа долаш дац...

ХІанзарча йийна тара дола малар пхи эзари ах эзари шу хьалха хьадаьд Тигри Евфрати яхача хІанзарча хишта юкъерча территоре тІа баьхача шумераша. Юхедисача исторически документаша ма яххара, берпатеп даьла сагІийна лаьрхІа деш хиннад цар из. Шумерски цивилизаци дІаьвина цхьа эзари ах эзари шу даьлначул тІехьагІа хьахиннача Вавилоне а йий деш хиннад. Из хьадара а дохкара а правилаш юташ я Къаьнача Малхбоален лоархІамегІа юридически памятник да яхача Хаммурапи пачхьа гІордаьннача законаш тІа. Белгггала аьлча, цо дІадехачок цІенхаштта бехк беш хиннаб йийх хий деттараштa. Цу гІулакха бехке бараш хий теха йий чудолча бочка чу бехкаш боабе е бовлиша кий теха йий мала дезаш хиннаб.

(АПН).

ХАОТТАМИ ЯЛАТАШИ

Акха чакхдоалаш латт. ХьатІайоагІа гуйре. Фу дахьаш йоагІа из вайна? Нисехха йолаеча фенологаша гуйре хьагІанхьчай оал. ХІаьта астрономаІа хенега диллача ди а бийса а цхьатарра долаш — 23 сентябрь хьатІанхаьчача лоархІ гуйре.

Дукхача шерашка вай республикерча доазон тІа метеорологаша зийначох укх тайпара хьалаш хила йиш я яйцига. Фецара йІоахал юкъера лаьрхІача — 17—16 градус, лоамашкахь — 13—15 градус. Цхьадолча шерашка (1975, 1977) бетта хьалхарча дакъе 34—35 градусага кхоачаш йІовхал хиннай. 1—2 градус шелал а йолаш шераш а ихад (1956, 1973). ДукхагІа йолча хана дийнахьа 20—25 градус, бийсаш 10—15 градусага кхоачаш йІовхал а йолаш ма оттаргья. Бутт чакхбоаллаш 3—8 градус йІовхал хургья.

Укх шера сентябрь бетта фецара температура юкъера лаьрхІача нормага кхоачаш хила тарлу. Хьалхарча декаде аьхни санна йІайха хургья: дийнахьа 25—32, бийсанна 13—10 градус. ШоллагІча декаде кІезокга шийлагІа хургья: бийсанна 10—15, дийнахьа 23—27 градус. КхоалагІча декаде кхы а лохлургья температура: дийнахьа 13—18, бийсанна 0 +5 градус. Цхьайолча моттигашка 1 градусага кхаччалца шелал отта тарлу. Бетта юкъера лаьрхІача 20—25 миллиметрага кхаччалца йоачаш хургья. Из нормал кІезигагІа я.

Л. ТОЛСТОКОРЕНКО,
агрометеогрупа инженер - агрометеоролог.

ЦЕЛИНЕРА ЯЛАТ ЧУЭЦАШ ДА

Казахстански целине ялат чуэцаш латт. ЧІоагІа дика хийчо яь накъабаьхкар Казахстанa ялат леладераш целине ялат чуэцар. Павлодарски областе цІи хелача опытни лаьтта леладераштa уллув болх беш ба эзараш къона механизатораш. Торжественни хьале царех дикагІбараштa дІаеннай шоашта дІатІачІоагІъяь комбайнаш, автомашинаш, тракторaш.

СУРТА ТІА: Конош Любовь, Шедербаева Шакура, Мустафина Сабира, Шрайтель Фрида, Кравченко Валентина (аьрдехьара аьттехьа), дІадахача шера юртбоахама продукташ дІа-юха кхухьача белгалбаьнараш хІанз ялат чуэцача хана шоашта дІатІачІоагІъяьча машинашца ялат дІахьхьаш хургба.

Н. КУЗНЕЦОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Къаьстта чІоагІа хьинар айдаь къахьегаш ба укх деношка Кустанайски областа ялат леладераш.

СУРТА ТІА: «Казахстанец» яхача совхозе ялат чуэцача.

В. ДАВЫДОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КОМСОМОЛЬСКИ ПОЛИТДЕШАРА СИСТЕМЕ

ДЕШАРА ШУ ХЬАТІАКХОАЧАШ ДАГАУХА УЙЛАШ

Вай кагирхой декхарийла ба В. И. Ленина хьехам кІоаргга бовза, цо хьийххача бесса баха а къоасам лоаттабе а. Цар кхетам эца беза вай парте опыта ларда тІа коммунистически моралеи нравственностеи лостамагІа.

Уж декхараш кхоачашдара тІаерзаяь я Заводской районе комсомольски политически дешара система.

Чакхдаьннача дешара шера районе болх беш хиннай 1900 саг чу а лоацаш йола 87 кружоки теоретически семинари. Царех комсомолец 1647 саг вар. дІадахача дешара шера хинначул 8 процент дукхагІа. Районе болх беш яр 71 «ДегІаенача социализма Конституце «кружок», СССР Конституце, КПСС теорен. политикан проблемий» теоретически семинар—8.

Района комсомольски политсета хьалхашка латтта декхараш кхоачашдара доккха гІо дир дІадахача дешара шера КПСС ЦК июльски ноябрьски Пленумий материалаш, Бауманcки районерча хоржамхошта хьалхашка новкъоста Л. И. Брежнева даь къамаьл. «Идеологически, политико-кхетам балара болх дІахо тоабарах» бола КПСС ЦК соцам санна долча лоархІамеча партийни документаша. Царех хІара документа хетаьь цхьаццa заняти йир оаха лаьрхІа хиннарел совгІа.

Кружокий семинарий балха боарам лакха хилара эшача керттерча хьалех цаІ да комсомольски пропагандистий хувцалуш йоаца кадраш Іалашъяри цар ресурсаш кийчъяри. Пропагандисташта юкъе 94 процент КПСС членаш ба, царех 80 процент лакхерей чакхъяланза лакхерей образовани йолаш ба, 50 саг ва кхаь шерал лаьхагІа балха стаж йолаш.

Чакхдаьннача дешара шера шоаш опытни пропагандисташ хилар хьахьекхад А. А. Константинова (Нохч-ГІалгІай гІишлошъяра управлени), Э. Т. Лобова (ацетонови завод), Л. И. Бакилова (Анисимова цІерагІча ИГНПЗ), С. И. Худайнатова («Грознефтехимремстрой» трест), З. И. Вязникова («Чечингражданпроект» институт), дукхаха кхычар.

Цу наьха болх дика лелаш хилар къаьгга гуш да. ХІара заняте план оттаю царех хІаране, материал кІоаргга Іомаю. Цар чІоагІа теркам тІабахийта, къаьгга йола цифраши факташ а кхувлаш, ладувгІарашa дика гІа кхетадергдолча тайпара дІадовзийт материала маІан.

Кхо шу совгІа ха я Нохч-ГІалгІай гІишлошъеча управлене «Стройиндустрие» конструкторско - технологически бюро сектора заведующи А. А. Константинов кагирхошца болх беш вола. Цу балхаца чІоагІа хьашт долаш а безаш а ва из. Цу пропагандисто ший практически балха тІа шерра пайда эц шортта цифраши фактайи материалаш чу а лоацаш йолча къаьгтача лекцех пайда ца Іеш семинарех, диспутех, кагирхошца еча собеседенех, ладувгІарашца рефераташ кийчъяйт. Технически средствех эша а хоаш пайда а эцаш, мйхха юкъ пропагандиста Іомаеш йола материал коллектива балха практикаца.

Занятешка йовагІа йола темаш, планово - экономически служба анализ шолгІаре а лувцаш, дукхача дакъе ладувгІараша шоаш кийчъеча предприяте болх хьахьокхаш йолча диаграммаех, графикаех пайда а эцаш, дІайовзийт новкъоста Константинова. Укхаза практикана юкъекхухь ладувгІараштa задаенеш телга, марксизма - ленинизма классикий произведенеш сага новкъостал доацаш юоашка Іомайтар санна йола приемаш.

Кагирхой политически дешар цу тайпара вІаштІехьдоаккхаш бола пропагандисташ кхы дукха а ба «Грознефтехимремстрой» тресте, ацетонови заводе, В. И. Ленина цІерагІча ГНПЗ, кхыча предприятешка.

Пропагандисташа творчески болх баро, цар шоай образование боарам лакх баро, уж хІара занятена моллагІа цхьа кердалар юкъедоаладе. Іомаю тема производствоца ювза, кагирхой теркам хулъьча материала тІаоза - гІертаро айду кагирхой общественни а къахьегама а хьинар. Иштта, масала, «Грознефтехимремстрой» трестерча кружокийи семинарийи 104 ладувгІарех 34 процент коммунистически къахьегама ударникаш ба, 80 процент совгІча ладувгІараша даим тІехьхоачашъю шоай балха задаенеш. 81 комсомолец массазара комсомольски порученеш йолаш ва.

В. И. Ленина цІерагІча ГНПЗ ладувгІаш волча 50 сагах шоазткъа ханал хьалха лоархІаяр шера задаенех, верригача 50 саго дика кхоачашъю комсомольски порученеш. ЛадувгІарий кхоалагІча дакъо хьинаре дакъа лоац технически творчествана юкъе.

Пропагандисташа ладувгІараша беча творчески балхах хьахина хІама да уж нахаца беча политически балха юкъе шерра дакъа лаца болабалар. Дукхача ладувгІараша - комсомольцаша кагирхошта хьалхашка доккладаши политинформацеши ю, рефераташ еш, планови заданеех тІайишача социалистически декхарехи толамца лоархІабу.

Цхьабакъда, шера баьча балха итогаш еш, ВЛКСМ райкомо политически дешар вІаштІехьдоаккхача хиина кхоачамбоацараш а дувца леза. НагахьЬ санна кружокашта комплектовани яра, пропагандистий кадраш хьахаржара, кагирхой дешара юкъеолара даькъе тха гІулакхаш дика лаьтта дац. Занятей лелама тІахьожам лоаттабеча пропагандисташта методически гІо деча, цар дешар вІаштІехьдоаккхача диза дараш дукха да.

ВЛКСМ комитетий оагІорахьара боаггІача тайпара тІахьожам ца хилар бахьан долаш «Грозгорпарикмахерская» объединене, столовей тресте, фабрике-кухне, ГМУС № 7 йолча тресте, СССР 50 шу дизара цІерагІча химзаводе, железо - бетонни конструкцей заводе цхьайолча кружокашка лекционни форма йовагІо хиннай. пропагандисташ теоретически дешаш Іомадича кхоатам би аьлка хеташ хиннаб, уж хІара декхарча практикана, къахьегама коллективашта, комсомольски организацешта хьалхашка латтача декхарашца дувза а ца дувзаш. Материалашца кІезига я цифраш, вахарцара хьайина вай социалистически гІулакхех дола къаьгга масалаш. Вай толамий лакха боарам дІахьокхара капиталистически мехкашкарча къахьегамхой вахара хьалех йола данеш кхувлаш.

ВЛКСМ комитеташа пропагандисташа занятеш вІаштІехьйоахаш дукхагІа теркам тІабахийта беза практически занятешта, семинарашта, ладувгІараштa производства проблемашка ювзаенна йола заданеш телара. ЧІоагІа лоархІаме да ший балха тІа технически средствех пайда эца хІара пропагандиста торо хилар. ХІана аьлча из чІоагІа тІаоз заняте юхацача темана ладувгІарий теркам.

Радиотехнически завода, «Грознефтеоргсинтез» объединене, столовей тресте комсомольски организацешка дешара шера занятеш тІехьайоахаш, хІаьта цхьаза юкъатІйоахаш моттигаш нийсъеннай.

ВЛКСМ комитеташа дилла а боаггІача тайпара теркам тІаахийтен цу тайпара факташта, кІезига дувц шоай загеданешка политически образование дешаш. А. Шерипова цІерагІча ГНПЗ, кога гІирс хьабун ремонт юи фабрика, радиозавода, универмага, кхыяраш санна йолча организацешка цу тайпара дешаш ца дувца кхо шу совгІа ха я.

ВЛКСМ райкоме хьаьяй методически совет. цо хоадамбоаллаш бола болх баьб дешара шера. Цхьабакъда, кІезига даь хьайийлла заседанеш, массаза болх беш йолаш семинараш, шоайла завзтешка нхаяц.

Тахан ВЛКСМ райкома методически совета хьалхашка латтача керттерча декхарех цаІ да къахьегама коллективий балха практикаш тематически цифрови справочно - информационни материалаш кийчъяра йола система хьаяр, комсомольски пропагандисташта бетта - бетта занятеш а еш, дилла а хургдола дешар вІаштІехьдаккхар.

ХІанз укх сахьате из дешар эсала лел. занятеш хан - хаинахьа яц, цу тІа а партийни просвещене пропагандисташца цхьана ю уж, кагирхой аудиторе башхалонаш тербал а ца еш, чакхйоаз. ХІаьта уж хІамаш ларъяІа дезаш да. къаьстта цар а воккар а ханаш цхьатарра ца хилар, кагирхой кердачоа чІоагІа тІаккхувши эмоциональни хилар диц а ца долийташ. хІана аьлча кхетамца царех пайда эцаш хилча пропагандисташтa чІоагІа накъадергдар из дешар.

«Идеологически политико-кхетама болх дІахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцам тІа белгалдаьккхача бесса, тха де дезар да марксизма-ленинизма классикий произведенеш, КПСС XXV съезда материалаш, парте документаш кІоаргагІа Іомаделга Іалашдер. ХІара комсомольски пропагандист хила веза ладувгІарашка Іилмаи коммунизма лард еллари произведенеш Іомайта, уж сати новкъостал доацаш книжкашца болх бе а деррига дешаш кхетаде а Іомабе гІерташ. Шехо ац, пропагандист ше а декхарийла ва цахаддаш шийна идейни боарам лакхбе, оттаь ший творчески план а йолаш.

ХІанз укх сахьате эсала дакъа лоац районе комсомольски политически сета дукхагІа йолча кружокийн семинарийи пропагандисташа «Пропагандисто — пятилеткана» яхача патриотически болама юкъе, влхха 33 процент пропагандисташ мара бац шо шоай творческа планаш йолаш, хІаьта из па Іаткъаш дисац занятеш чакхъяхара.

ДІахо йодача хана тІагІертта уж кхоачамбоацараш дІадахара къахьегаш хургья тха районни организаци.

А. КЛИМОВ,
ВЛКСМ Заводской райкома хьалхара секретарь.

КЕРДА СТИХАШ

С. АРЧАКОВ.

КХАЛНАХ, КХАЛНАХ, ТХА ДЕГА БЕЗАМ!

— Кхалнах, кхалнах,
тхоьй кулгаш тIе лелол,
Мича кулгаш тIе,
дукхха дукхаг! деза.
ХIьата а кулгаш тIе
лелад оре а, ахьа
Лелоргдар шо аlайпе
кIьад ца луш.
— Кулгаш тIе-м ащ тхо
ма лело дацар,
Хала дацар цох-м
бехк ца баикха,
Селла тхо дукха деза,
тхо а ца лелош,
Тха деза тIормеш лeладел
шой тIаккха.

* * *

Са бос дIабода цIаьхха,
са бос дIабода,
Мелла къона кхалсаг
аннай валча,
Ёзар, хьо са дега езаш
сама,
Из а цкъеннена езаш
хиннилга хайча,
Ле ца моггал ноакъа куп
са дега.
Къьнна кхалсаг ениа
тьхьат дайча,
Iоvаь мана сона йолаш сайна,
Из а цхьенне нана
хиннилга зайча.

* * *

Сонн-м хац фу даргдар
Махкарий бецаре.
Цар хоза кочамаш
Коа кхестеш ецаре,
Седкъий хьан сегаргдар
Цар кьал ца сегаре?
Боеп кхачаргбарий, цар
Гурем ца таларе?
Бордаш а гургдарий
Селла хоза делаш
Махкарий бецаре
Церна белам теларaш!
Хоаргдарий ноачошта
Селла дика хила,
Уж шоаш а махкарий
Цкъа хиннабецаре!
Махкарий боацане
Хург мичад хейра.
Цудукъа кIара ира
ЙоI-йиша хила!

* * *

Бе доллаа доацача
лоацача дийнаь
Эзар илли аз аьнна дале,
Сайра тIайоагIаш гIайгIа
хул сога
Аланза дисача илла.
Шу миссел долча дIаьхача
дийнаь
Эзар кхалсаг соне йезана а,
ГIайгIа хул сога,
гIайгIа хул чIоагIа
Кхалсагах йоазанза йиссача.

СУРТА ТIА: XI кинофестивале даьгьа лоацаш хинараш (аьрдехьера аьттехьа) — режиссер Гомоло Марчеллини (Итали). Харбхаяи Сингх, «Фильм Миррор» яха журнал арадоахар (Инди), Келли Дивель — ГДР-ера актриса. Праверa режиссер Даками «Советски кино 60 шу дизара» хсташ ч СССР ВДНХ выставке.

И. ЗОТИНЕН,
В. МАСТЮКОВЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

МОСКВА. СССР ВДНХ «Строительство» яхача разделе Фрунзенски набережнерча кердача павильоне хьайиллай «Москвин гIишлои-материалий промышленность» яха выставка.

СУРТА ТIА: № 17 йолча дахчах хIамаш еча комбината хьаль керда ученически мебель. Аьрдехьера аьттехьа: хьехархочун истол, цхьа моттиг йола ученически истол, лингафонни кабинета лаьркIа истол, ши моттиг йола ученически истол.

Н. КУЛЕШОСА сурт.
ТАСС фотохроника.

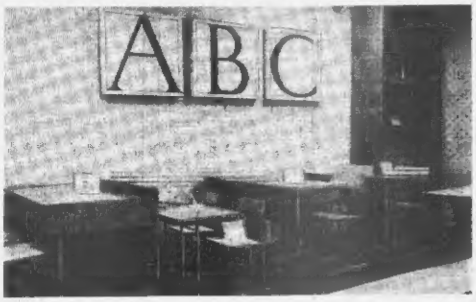

КЕРДАДАРАШ, СОБЫТЕШ, ФАКТАШ

ДОТТАГIАШТА ДОЛА СОВГIАТАШ

Башкире почтови службa ГДР-е бахьийта кийчбаьб моллагIбар санна боаца мухь. Галле яхача округе бахача наха республика къахьегамхоша дохьийта письмош совгIаташи да уж. Башкирски АССР-и Галле округи дукха хана дола доттагIал леладеш я. Экономике вIашн тарлуш леладеча гIулакхаша новкъостал ду опыт дIа-юха эца. ДегIадоагIа партийни общественни организацеша, къахьегама коллективаша, студенташа дIа-юха цхьана гIулакхаш леладелга.

ГДР-аца доттагIал леладара болча советски Общества Башкирски отделенена чуэогIа 180 коллективни член. ВIашн бувзамаш леладу дукхача тайпарча формаех. Дукхьалара бувзамаш, масала, лоаттаду шоашта юкъе «Химпром» яхача объединени Биттерфельдерча химически комбинатои. ХIара шера башкирски студенташ къахьегаш хул вошал леладеча округа гIишлонашка, хIаьта Галлера гIишлон отрад — Башкире. Художникаша выставкаш дIа-юха нхуьь, хIаьта «Советская Башкирия» яхачей «Фрайхайт» яхачей газетий журналисташа цхьана мероприятеш вIаштIехьйоах. Школьникаша ахнанара каникулаш пионерски лагерашка цхьана чакхйоах.

...Дукхача ГДР дIадахьийта кийчдаьча совгIаташ тIа укх тайпара йоазош да: «Галле округерча доттагIчоа». Башкире къахьегамхой теш ба шоай посылкаш адресаташка дIакхоачаргхиларах.

Александр ЕВГЕНИОВ,
АПН корреспондент.

Дж. НЕРУ ПРЕМЕ КЕРДА ЛАУРЕАТАШ

Дукха за йоацаш яьзай 1978 шерарча Дж. Неру цIерагIча преме лауреатий цIераш.

Инде СССР-а посол хиннача Н. А. Бенедиктовна преми еннай советско - индийски доттагIлен Общества вице-президент волаш, московски радио индийски доттагIий Клуба президенти волаш советско - индийски аьхьана гIулакхаш леладелга деIадоаладара даькъе доккха гIулакхаш нарагIдувларахи, хIаьта цушта Инде английски индийски меттала диезза арадаьлла «Дохаргдоаце доттагIал» яха книжка яздар бахьан долаши.

Дж. Неру цIерагIча преме лауреат хиннав Азербайджана халкъа йовзоплочоа Азербайджански ССР Iилмай Академе бокъонца волча членах М. А. Ибрагимовах. Цунна преми еннай Индех йола очеркаш яьярахи. хIаьта цушта Азеи Африкаи мехкий солидарноста Советски комитета председатель волаш СССР-ая Индеиен юкъера доттагIали дIа-юха гIулакхаш леладелгеи деIадоаладеча доккха дакъа юкъедахьарахи.

Преми цушта еннай (вениачул тIехьагIа) литовски индолога Р. Мироиаса. Дуккхача шерашта Вильнюсски пачхьалкхен университета классически филологе кафедрана нерте лаьташ советско-индийски доттагIлен Общества вице - президент, Инде доттагIий литовски секце председатель хиннав из. Iилмахочоа преми еннай индийски культурана пропаганда еш болх беш 30 шу дизарах, санскритан хиндеи меттий хьехаш хиина хиларахи, хIаьта цушта цу меттай переводаш ярахи индийски филологех дола дукха Iилмаи балхаш ядарахи.

Дж. Неру цIерагIча преме коллективни лауреат хиннад Хамза цIерагIча Ленина орден леладеча драма Узбекски академически театрах. Театра из преми еннай Калидасеи Робиндраната Тагореи произведенеех йола спектаклаш уоттаярах. 1956 шера цун сцена тIа оттаьй Тагора «Крушение» яхача романа мотивех яьяь «Ганга йоI» яха пьеса, соатха — кердача редакцегIа йола из пьеса. 1961 шера театро оттаьй Тагора «Почта» яхача пьеса премьера, хIаьта 1973 шера — «Шакунтала» яха Калидаса драма.

Дж. Неру цIерагIча преме кердича лауреаташта юкъе ба — Бхилайски металлургически завода доменни цеха доккхагIвола инженер хиина, хIанз Днепродзержинскерча металлургически заводе болх беш вола А. В. Макаренко. Цунна из совгIат деннад Бхилайски металлургически завод хьалъечеи болх бе йолайолийтачеи доккха дакъа юкъе дахьарах.

Александр ПЁШКОВ,
АПН корреспондент.

ЗИЗАЙ ВЫСТАВКА

Халкъа депутатий Грозненски горсовета исполкомои Iалам лорадара общества республикански советои укх деношка зизайн Iалама совгIатийн выставка йир. Кхаь разделах латтача выставка экспозице дукха зизаш дар. Геттара дукха хьаьхокхаш хилар розаш, цу даькъе грозненцашта дукха деза сийрла цIе беса, хоза хьаж йоагIа «Колхозница» яха розаш, кхыдараш.

Выставке эттара хьалха хьахьокхаш яр зизашца кийчъяь олимпийски тематика. Массанена хоза хеташ яр бера Дунен халкъашта юкъерча шера хеташ аиазех яь эмблема. Хоза кийчъьяр пелинникашта хеташ букет, пионерий ахка хьахьокхаш, ирaзе берал хьахьокхаш йола букеташ. ХIаьта цушта В. И. Ленин ваь 150 шу дизара хеташ а яр хозача розай букет.

Хоза экспозици кийчъьяр Нохч - ГIалгIай плодовосеменоводчески госпромхозо. Из яр хозача гвоздикех, гуйренарча астрех, кхачан промышленносто чакхбоахача госпромхоза сомех, фунех, продуцех латташ.

Выставке баьхка бар дукха грозненцаш, республика юрташкарен - городашкарен, хIаьта цушта Ворошиловградера а хьаший.

Выставка жюра хьежар еррigача разделашка, хIаьта Iалам лорадара Еррироссийски общества хьалхарча степена дипломаш делар города зеленопаркови боахама производственни треста, Нохч-ГIалгIай плодовосеменоводчески госпромхоза, кактусаш дукха еарий «Эхинопсис-77» яхача городской клуба. ШоллагIча степена дипломаш делар Нохч-ГIалгIай къоначa натуралистий станцена.

Зизайн Iалама совгIатийн выставка кийчъечеи чаккхйоаккхачеи хьинаре дакъа лацарах С. М. Кирова цIерагIча культуран салIарен паркана елар Iалам лорадара общества республикански совета Сийлен грамота, цушта грамоташ елар дукхача наха.

П. МИНАЕВ,
зизайн Iалама совгIатийн выставка жюре председатель.

ВЕДЗИЖЕВ М. Х.

Кхелхав Ведзижев Хьумада Муса, КПСС член, республикански лоаркIамера персональни пенсионер, магистральни газопроводий Грозненски управлене хиина начальник.

Из ваь 1907 шера Наьсарен районa ПхьилекъонгIий-Юрта. Къахьега волавенна 1936 шера «Старогрознефть» треста мехкдаьтта доакха мастер а волаш, цул тIехьагIа мехкдаьтта промышленноста системе дукхача бехктокхамеча гIулакхаш тIа хиннав. 1962 шера дезз из керте лаьттав магистральни газопроводий Грозненски управленена, цул тIехьагIа Госгазнадзора Къилбаседа-Кавказски территориальни инспекце Грозненски отделенена.

Ше парте хьежаваьча еррigача участкашка деррига хьинар дIалуш, творчески а низ ца кхобеш а къахьийгад М. Х. Ведзижева, ше дика организатор, йоккха гоьмл йола специалист, дог-цIена новкъост волга хьа а хьокхаш.

М. Х. Ведзижевна карагIдаьннарий лакха мах баьб советски правительства. Цунна еннар «Знак Почета» яха орден, медалаш.

Ведзижев Хьумада Муса цIаккха виц ца луш тха дегашка воаргва.

Новкъостий группа.

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

СОЮЗПЕЧАТА
республикански агентство
ДIАХОНТ

предприятей, учреждений, дешара заведений кулгалхошка 1980 шера дола служебни коллективни пайда эцаш дола газеташи журналаши укх шера 15 августе дехз 1 сентябре кхачалца яздеш хилар.

1 сентябрь дIабаьлча белгалдаь газеташи журналаши яздергдац.

СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ

ХОККЕИСТАШ КИЙЧЛУШ БА

(АПН корреспондента хаттарашта жоп лу мехка сборни команда вокхагIволча тренера Тихонов Виктора).

«Лейк-Плэсидерча олимпийски турнира кийчо е маца дIадолалу шо?» аьнначa хаттара жоп луш СССР хоккейни сборни команда вокхагIволча тренера Тихонов Виктора аьлар:

— ДIадоладеннад. Цхьана тренировкаш дIайолаьча июле а ца долалуш, апрель ботта доладеннад, дунени Европан чемпионат чакхйоалаше. Сонеи са гIоича Юрзинов Владимирaи хетачох, дунени Европан чемпионий котало езье цхьа ди мара хила йиш яц, шоллагIча дийнахьа мел яьха еррига коталонаш йиц а яь кердараш ялара уйла е еза, эттара хьалха Лейк-Плэсиде а йоахаш. Сонеи Юрзиновнеи дика хоvра пьха коталонаш йицьйитта хургдоацилга. ДIаяха сезон геттара аьттув болаш яр вай сборни командана...

Тихонов Виктора дувцачунна юкъе а цIаккха дIаяхача сезоне даьхача толамех дувцаргда ва. Цу сезоне еррigача яхьашка котьайлар советски команда. Из телар «Руде право» яхача чехословацки газета турнире, котьаьлар «Прил «Известий» яхача яхьашка. «Челлендж кап» аха цоиз аьккхар «НХЛ дикагIа бола хоккеисташ» яхача Канадерча НХЛ профессионалашца ловзаш. Мазарра аьлча, НХЛ профессионалашца хиина ловзараш массаларча турниракки аьхача коталонашта тара дацар. «Медисон сквер-гардене» къувсаш хиннар алхха шин команда хинна Iаиар, уж яр шин школе, шин стиль. Уж матчаш чакхъьиачул тIехьагIа хьаяха хиннача Канада сборни команда тренера Гарри Синдена «Спортс иллюстрейтед» яхача американски журнала тIа кепатека статья «НХЛ котьала йиш йоаца ловзар» яхаш яр.

Москве хиина дунени Европан чемпионат вай сборни командана гелиг чакхйоалаш яр. ХIаьта из толаме а хилар, советски хоккеисташа бирхIе а матче котало яьккхар. Цхьабакьда, ихьаболча хоккеистий ловзаро раьза боацаш йиса тренераш. Уж массе а матчашка цхьатарра дика ловзанзар, эттара хьалха психологически а ца ловзаш.

— СССР сборни команда бората хоккеисташ, ма дарра аьлча, хих а шерах а атта чакхбаьлаб, — аьлар цу хьакъехьа Тихонов Виктора. Тоьал товзал а физически низ а хилар хьагойтар цар. Бакъда, цушта чIоагIа шоай сей далар цхьабарашта ла магалзар. 1978 шера дунени чемпионат чакхььиначул тIехьагIа дукха дика дешаш аьлар Бандерис Хельмутах, Капустин Сергеях, Жлуктов Викторах. Цул тIехьа цу хоккеисташа лаархIар цхьайола матчаш дукха къа ца хьегаш чакхъяла йиш я аьнна. Цудукъа дIаяхача сезоне шоай йиш йолчул дукха ноrIа лайзар уж. ХIаьта овха, тренераша, цу хоккеисташта хьалхашка керда, кхы а халагIа дола декхараш оттаду — Петров Владимира звенеца къувсилга.

Из дац Михайлов Борис, Харламов Валерий, Петров Владимир командана юкъера дIабовлийта тха безам ба яхилга. Хетаргахьа, цар дунен халкъашта юкъерча деррigача вIашагIкхетарашка дакъа ца лаца мег (къонабарашта фу де мог тьажа а ма лаай!). ХIаьта я тхо тешаш да Лейк-Плэсиде Олимпиада хулача хана вай лидераш, массаза санна, дикача форме хургхиларах. Хьахархо хоккеисташ болаш да тхо: дIаяхача сезоне шоаш дикагIча оагIорахьара хьахьокхар горьковски «Торпедо» яхача командерча нападающеша Скворцов Александра, Ковин Владимира, Варнаков Михаила НХЛ дикагIа болча профессионалашца ловзача хана къаьстта белгала баьлар уж. Цушта дика дайзар защитникаш челябински «Тракторера» Старцов Сергейи «Салават Юлаев» яхача Уфимски клубера Гимаев Ирекн. «Крылья Советов» яхача командера къона вратарь Мышкин Владимир Третьяк Владиславаца къовсвала могаргдолаш ва хIанз.

Шоль ботта вай хоккеисташ цхьана вIашагIкхийттача хана царна юкъе кIезига бацар «ерд» кандидаташ. Тренировкаш е дIадолаеннав Мальцев Александри Фетисов Вячеслави. Цамогаш хиларах а травмаш хиларах а дIаяхача сезоне яххалза мара ловзанзар Мальцев, хIаьта Фетисов кIезига дукхагIа. ХIанз уж могаш-маьрша, кердача сезоннга сатувсаш ба.

Тхояй къамал чакхдоалаш командa гаргарча планех а кертерча ловзарех а дувцар дийхар аз Тихонов Викторага. Цо аьлар:

— Августе СССР сборне кандидаташ шоай клубашка кийчлуш хургба. Цул тIехьагIа «Руде право» а «Известия» а яхача газетий призаш къувсача традиционни турниерашка дакъа лоацаргда. Массеж клуба составашта юкъе а болаш Къилбаседа Америке гIолла турне ергья. Цул тIехьагIа азн Юрзиновеи дикагIчарна юкъера толашагIа бараш хьахоржаргба. Хоvш ма-хиллара, олимпийски хоккейни турнир шиь тайпара я, командаш шоайла цкъазза мара ловзац, цудухьа аьчха далийте а гIалат далийта йиш яц.

Дмитрий РЫЖКОВ,
(АПН).

СУДА ЗАЛЕРА

Дукха них гулбелар укх деношка Ленински района халкъа суда зале. Советски пачхьалкхен законаш телхаларах бехктокхаме оаш бар: 25 шу даьнна Матиев Баудин Хумидовича, 21 шу даьлла Золотарева Вера Николаевна, 17 шу даьнна Гудков Николай Владимировичи 16 шу даьнна цун йиша — Любаи.

Фу даьл цар?

[illegible]

ДАЬЙИ НОАНОЙИ БЕХКАГIА...

[illegible]

Ла йиш йоаца уж ийрча гIулакхаш ийсдалийтарах тайп - тайпара ха йоаккхаш набахто чубахка суд йир Матиевна, Золотаревайна, ГудковгIар Николайнен Любайнен.

Советски общества законаш телхале кхувш йоагIача Любайнен дун бокъхагIа бола новкъосташтен зегадейитачa, карагIдалийтача лерде малагIа бахьан дe? Из ха йиш я царех кIаране вахара никъ байзара.

Золотарева Вера Николаевна Дезале тIехьара дикьлагIа дола бер дар из. Цун пхи шу даьлча дезза а битa дIавахав да. Цу хана дена дезала тIера а ювлаш «доккха» ахча даккха вай мехка цхьача областашка болх бе аха йолленнай нана а. Шийга хьажа наьна наха мара йоанаш хьалхийнаи Вера. Цунах къа а хеташ во фуннагIа дича а могийташ, бехк ца боаккхаш дуташ хинна йоккхача саго Верайна 12—13 шу даьладца. Цу хана вахара никъ харжара дикагIйола оамалаш Iомаяра берашта къаьстта чIоагIа эш боккхагIбарий новкъостал, хьехам. Из кхетадеш яр ше массехк бер хьалкхедаь Верай наьна нана а. 12—13 шу даьлча харцахьа лелаIа берех дIа а кхийтта цIагIара дIавахь ялар Вера, яхача цIагIа хьа бийгаш а йоахаш. ЦIагIа волаш а дукхагIйолча хана меннь хулаш хиннача нанас дукха теркалдацар Верас шийтара дувлийта ийрча гIулакхаш. ТIехьара милице берий цIагIа учете оттайир Вера.

В класс яьккхар. Цул тIехьагIа 11-ча профессионально - технически училище штукатур - маляра говзал карагIяздайр. Училище вокхаьнуд тIехьагIа цхьан шера СМУ-9 болх бир. ТIаккха, дас санна, дезал а бита дIа-яхача, хIаьта цу хана Артемав яхача моттиге яхаш хиннача нана йолча ше шу даькхар, цхьаннехьа болх а ца беш. Цигара йиша да волча яха Кизыл-Орде ва шу даькхар. Юхаера Грозне лоацца ха йоаккхаш хьаннахьа болх бир. Маьре аха ши шу даькхар. ХIаьта къоаз даьча, хана цхьаннехьа болх беш а яцар. ГудковгIар нанана Ларисайца больнице йоладаш доттагIал тоседеннав Верай.

Милице берий цIагIа цуна оттаяча характеристика тIа аьнаа: «Сабар доацаш, сиха эгIаза ухаш, аьннатуна ла ца дувгIаш я». ХIаьта тамаш а яц. Вера эттара дукхагIа дега йовхал, йоакхо, хьехам эшача хана Верай бала боацаш баьхаб пхи дал нанех. Цул совгIа цар вахара ийрча, во масал а хиннад Верайна гуш. Цудухьа уж санна «атта» ше яьхача а харцахьа хургдаш, аьнна метта хиза а мег.

Цу хьала тIа ийсбеннаб ГудковгIар Николайни Любаи. Цар да алкоголик ва. ЛТП дарба даьчул тIехьагIа юха мела а волавенна набахта чувеллар из соахка. Малара тIера я ниша а, хIаьта шин тIехье хьаьхкера дукха хало еф а йоакхо ена а яц. 14 шу даьнна шин йоI — Люба Верайца цхьана цун нана йолча хьоашагIа яхача, из мича яхай, цо фу лелалу ховш а е ха гIерташ а хиннаяц Гудкова Лариса. ХIаьта телевизор эца тоьаш дая аьнна шийтара пхи сом ахча дийхача цхьашкахьа болх беш доацача шин вийта телевизор эцар яха мичара денад ца ховш хила гал совгIа, ха а гIертанц из. Советски общества вахара законаш телха а деш, харцахьа лелар бахьан йолаш милице берий цIагIа массехкза дош дийцад Николаев Любайн. Нана яле, шин берех дог далаш иле цушта моттиг йийсъелча дIа а яхи цар фу даьл ха декхарйла йола Гудкова Лариса ше йиъхача а аха хиннаяц милице берий цIагIа.

«Деша лоаш яц, заметенa тIерадол ласт-каста, харцахьа лелара тIера. моллагIа во гIулакх йоанкара даликта могача шийла бокхагIа бола чехкадаще доттагIал леладу. Гожа оамал йолаш. боккхагIбарий сий ца деш, цар аьнначунга ла ца дувгIаш я, балхаца бе лаги боацаш Iомаяьй», аьнна а Любайча милице берий цIагIа оттаяь характеристика.

ХIаьта Николайна оттаяьр: «Харц луш вIалгIолла моллагIа во гIулакх де карагIдаргдолаш, даьи ханар бовчар сий ца деш, балха отта а из хьабе а безам боацаш ва», аьнна а.

Матиев Бауде, ше вокхагIа хиларах тарра, соцабе безаш вар шийла эьвагIа барашт, царга уж ийрча гIулакхаш а ца леладайташ. Из даьдац из. Цул совгIа, царна тIехьа а атта гIо даьд телевизор лочкъаеш а бехк боацача сага етташ а.

Халкъа судо бехкe бараша набахта чубахка тайп-тайпара ха техар.

М. ХАМАТХАНОВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

30 август

I программа

8.30 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — «Зурманчаш, шоаш дола моттиг хьайоахийта».
9.35 — Мини-баскетболах йола Еррисоюзни берий яхь. Подольскера передача.
9.50 — «Тушете ма IуйI» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. ШоллагIа сери.
10.55 — Халкъа творчество. Телевизионни обозрени. Ястеньича — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Карельски фронт» хроника а дагадоагIараш а», документальни фильм.
15.20 — «Эрсий къамаьл».
15.30 — Велоспортах йола дунен чемпионат. Нидерландера передача.
16.10 — Бераша - фильм. «Ахча дIадахар». СССР просвещене министраци Прокофьевна аь беседа.
18.30 — «Самукъане ноташ».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Ваьхаи — хинна сага». Алкоголизмий зуламах дола телевизионни документальни фильм.
19.15 — Хоккейх болча Европейски чемпионий кубок. Финал «Пальди» (ЧССР) — ЦСК (СССР). Австрера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — Фашисташ Iалара Румыни мукъайаьккха 35 шу дизара хеташ Советски Союзера Румынски культура деноша. Пачхьалкхен Центральни концертни зале «Румынская рапсодия» яхача ансамбло а выступлени. Перерывах «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.

II программа

17.45 — «СССР Пачхьалкхан герб». Iилман-популярни фильм.
17.55 — Ялата санна йоакхо е поакхарий а. (нохчий меттала).
18.05 — Нохч-ГIалгIайчу гIолла. Информационни программа (эрсий а гIалгIай а меттала).
18.25 — «Са Даьхен сатте».
18.50 — Хьайбаш дика долаш Iалашдa дала (гIалгIай меттала).
19.20 — Мультфильм.
19.30 — «Телевизионни гостиница».
20.15 — Бера Дунен халкъашта юкъерча шерага. «Бахкахбараштa йола контрольни». ВархIалгIа передача.
21.00 — Ивальди а Гендела а произведенешкара концерт.
21.40 — «Мина» яха художественни фильм.

РАДИО

30 август

6.40 — Юрт: гIулакхаша хеттараш (гIалгIай меттала).
6.56 — Ашараш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа.
8.25 — Шун дехар кхоачашду оаха. Концерт (гIалгIай меттала).
9.15 — Агитатор ахай тIарча стапе. Корреспонденца (нохчий меттала).
9.30 — Алкоголизм — хала лазар да (эрсий меттала).
9.45 — Творчески кердадар дешаш. Записошка (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программи хоттамах йола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Юрта боахама къахьегамхой. шоеий дола концерт (эрсий меттала).
16.30 — ТIабаьхкача хьехархой тешо а йоакхо а е. Просвещене министра заместителя Татчевий къамаьл (гIалгIай меттала).
16.45 — Парти — социалистически демократи керттера кхочашъер я (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

Хоаттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи кIезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачен а йоацаш, малхбоалехьара седунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 25—30, Грозне 27—29 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 15—20, дийнахьа 27—32 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске уд. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехатий — 9-24-07; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттен деношка

СФ02292. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Закав № 5192.